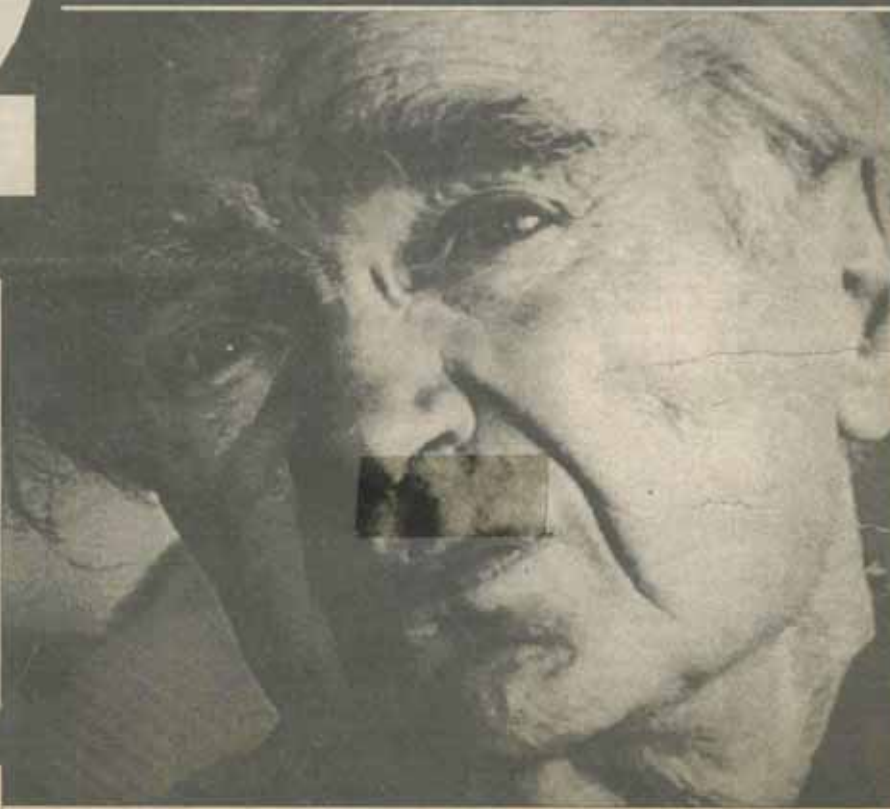

21-27 iunie 1995

22 plus

INTILNIREA SCRITORILOR ROMANI
DIN ÎNTREAGA LUME

SUPLIMENT GRATUIT

Interviul săptămânii: MARKÓ BÉLA

pag. 6-7

Mitingul de săptămîna trecută al Convenției Democratice ni s-a înfățișat ca un proces de împărțire a moștenirii ideologice a Opoziției. Convenția, în forma actuală, și-a asumat singură și definitiv tradiția anului 1990, ceea ce înseamnă 28 ianuarie, punctul 8 și Piața Universității. Cu toate că președintele Iliescu a reacționat nestăpînit, acuzînd pe manifestanți de intenții vindicative, scopul CDR a fost mai puțin acela de a marca - încă o dată - distanța care o separă de regimul actual, cît acela de a-și verifica forța electorală prin raportare la celelalte partide din Opoziție și mai cu seamă prin raportare la cele care au părăsit nu demult alianța. Momentul ales, împlinirea a 5 ani de la sfîrșitul violent al manifestației din Piața Universității, a fost, așadar, mai ales o modalitate de a-și reconfirma identitatea politică. O dată ruptura produsă în Convenție, persista neliniștitor întrebarea dacă electoralul va mai fi capabil să distingă între grupări atîta vreme confundate și asimilate aceleiași etichete. Emil Constantinescu a declarat că manifestația a fost un succes, întrucît a probat faptul că CDR rămîne în fața alegătorilor singura forță reală de opoziție. Așadar, săptămîna trecută, președintele CDR a declarat deschisă campania electorală în cadrul restrîns al Opoziției. Gestul își are însă motivația principală într-un calcul politic a cărui valoare nu o putem aprecia prea bine deocundată.

În momentul de față, majoritatea observatorilor politici, a politicianilor înșiși și a diplomaților occidentali în-

clină să creadă că guvernul care se va forma după alegerile din 1996 va fi un cabinet de coaliție reunind PDSR și una sau mai multe grupări din actuala Opoziție. Este, s-ar părea, cea mai optimistă perspectivă pe care o îngăduie starea de lucruri din România. Liderii CDR înșiși nu cred prea mult că vor câștiga alegerile. E ciudat să observi că, în pofida declarațiilor oficiale, toate gesturile Opoziției - cu

va fi cu puțință constituirea mai multor majorități, presupusul arbitru va putea evolua între cele două grupuri ieșite din actuala Opoziție, putînd obține condițiile cele mai favorabile. În orice caz, CDR nu-și va putea menține integral punctele de vedere, decît cu riscul de a rămîne într-o opoziție eternă. În perspectiva descrisă mai sus, și partidele ieșite din CDR se află exact în aceeași precară situație, atîta

Roman, dar același lucru se poate spune și despre PL '93. Ar rămîne, așadar, PAC, pe care, fără temeiuri prea clare, mulți îl consideră cel mai pregătît să participe la o coaliție cu actualul partid majoritar. Dar toate acestea rămîn încă destul de confuze, pentru că a lipsit pînă acum o clarificare a valorii pe care fiecare partid o acordă unei eventuale coabitări cu PDSR. E această coabitare acceptabilă, ar fi ea o cale, mai puțin glorioasă, dar mai eficientă de reorientare a politicii românești? Fără să o excludă din calcule, membrii Opoziției au evitat un răspuns clar, sperînd, pe bună dreptate, că vor reuși să evite o situație atît de incomodă. Mai mult de-atît, eventualitatea unei participări separate a unuia dintre grupurile Opoziției la un guvern de coaliție a trecut mereu drept o inadmisibilă desertare (cu toate că PDSR înșiși excludează fără echivoc această posibilitate). Dar, din momentul în care s-au conturat două alianțe distincte ale Opoziției, fără obligații reciproce, problema nu va mai putea fi evitată, și participarea la un guvern de coaliție va fi examinată într-o altă lumină. Chestiunea rivalității dintre foștii parteneri din CDR dobîndește la rîndul ei o nouă semnificație: în situația în care Opoziția nu va putea forma singură guvernul, chipul politicii de mine va fi modelat de cei care vor fi în situația de a accepta și care vor accepta o coabitare cu actualele forțe conservatoare. Paradoxal, alegerile din 1996 se vor desfășura, așadar, în cadrul Opoziției.

HORATIU PEPINE

Alegerile din '96 vor avea loc în cadrul Opoziției

puține excepții - sînt, lăuntric, minate de un sentiment de neîncredere și descurajare. Chiar și faptul de a spune „sîntem forța principală a Opoziției” implică anticiparea unei înfrîngerii. Dar mai important este că, în subsidiar și nu întotdeauna în deplină luciditate analitică, președintelui Iliescu i se acordă, încă înainte de alegeri, rolul de arbitru între grupările scindate ale Opoziției. Și abia acest lucru explică mai bine nuanța rivalității dintre foștii parteneri CDR. În cazul în care partidele ieșite din Convenție vor ocupa poziții cît de cît semnificative în viitorul parlament și, iarăși, în cazul în care extremiștii își vor pierde pozițiile deținute în prezent, CDR va pierde controlul negocierilor pentru viitorul guvern. Dacă

doar că prioritatea lor este să obțină locuri în Parlament, restul fiind deja un calcul prea îndepărtat și lipsit de consistență. Așadar, lăsînd la o parte Partidul Democrat, CDR își propune să în cîm mai multe din voturile electoratului potențial al Opoziției, astfel încît să devină o grupare indispensabilă formării guvernului. Deși pare cînică, perspectiva ca PAC și PL '93 să nu intre în Parlament convine în cel mai înalt grad Convenției Democratice. (E posibilă și situația ca nici unul dintre aceste două partide să nu poată completa o majoritate, ceea ce revine la același lucru.) Acest raționament a ignorat pînă acum rolul Partidului Democrat, considerîndu-se un adevăr definitiv că PDSR nu va realiza niciodată o coaliție cu Petre

Scrisoare deschisă către dl.
Tökés László

Sînt de meserie inginer, am aproape 57 de ani și - în plan politic - sînt membru al Nucleului Director al Partidului Unității Democratice. Am auzit de dvs. la posturile de radio Europa Liberă și BBC în preajma datei de 16 decembrie 1989. Alături de dl. Nicu Stăncescu, d-na Doina Cornea, dl. Gabriel Andreescu și de alți disidenți ați făcut posibilă Revoluția din Decembrie 1989. Nu cunosc unde vă aflați în ziua de 22 decembrie 1989 între orele 12 și 18, însă eu mă aflu - ca foarte mulți bucureșteni - pe străzile Capitalei. Somnul „V” și entuziasmul general au marcat singurele 6 ore de adevărată libertate pe care ne-a fost dat să le trăim.

Cum s-a putut totuși întimpla ca ziua de 22 decembrie să nu devină sărbătoarea oficială a României? O explicație ne-au furnizat-o delegații din Ardeal la conferința Partidului Unității Democratice de la sfîrșitul lui 1990: după formarea UDMR și PUNR, în primăvara aceluia an, majoritatea membrilor celorlalte partide (inclusiv cei ai PUD, înregistrat în prima săptămîină a anului 1990 ca al 7-lea partid politic din România) s-au polarizat într-una din cele două tabere etnice antagoniste. Peste încă un an, în februarie 1992, Convenția Democratică nu reușea - din aceleași motive - să clătească alegerile locale la Cluj și în mai toată Transilvania.

Ca membru în conducerea unui partid politic fondator al Convenției Democratice, nu am crezut (și încă nu cred) că părăsirea acestei alianțe în primăvara lui 1992 de către PNL a fost o măsură bine chibzuită. Însă avertismentul dat atunci de dl. Radu Câmpeanu referitor la caracterul cvasi-totalitar al partidelor etnice (gen UDMR sau PUNR) își dovedește de-abia astăzi seriozitatea.

În ce privește activitatea mea politică dinainte de 1989, am fost membru al PCR, fără a îndeplini sarcini mai mari decît aceea de membru BOB într-un atelier al întreprinderii Turbomecanică din București. Am activat mai mult pe linie sindicală, fiind unul dintre inițiatorii mișcării „Cercurile calității” (1981), după modelul văzut la uzinele Rolls Royce din Anglia, preluat și acolo din managementul industrial japonez. Aveam deci peste 40 de ani cînd am început „munca cu onomien”. Scoțînd însă la iveală rebuturile de prin fabrici (în primul rînd din Turbomecanică), am fost nevoit să mă domolesc repede și în 1984 am fost transferat disciplinar ca profesor de

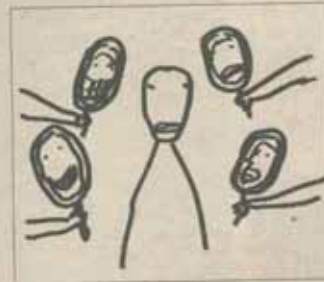
mecanică la un liceu industrial din București, unde m-a prins și Revoluția. Așa că, pînă la înscirierea în PUD (februarie 1990), experiența mea politică nu trecea de „genunchiul broaștei”.

Ca religie, sînt creștin ortodox. Părinții (tatăl - funcționar la Administrația Financiară Pitești, mama - inițial profesoară de lucru, apoi casnică, ambii decedați) nu erau habotnici, însă ne puneau - pe mine și pe fratele meu mai mic cu un an - să spunem rugăciunea seara, ne duceau la biserică de sărbători, ne spovedeau etc. Am intrat la școală în 1945 și am făcut Religia pînă în clasa a III-a. În primul an de școală am aflat și eu cum se injură. Nu știu de ce mi-a venit într-o zi să injur de la fereastra doi oști care treceau pe stradă. Mama m-a auzit, dar nu s-a mulțumit să-mi dea o palmă, ci m-a pus în genunchi și mi-a arătat turia bisericii: „Să știi că te-a auzit și Dumnezeu. Roagă-l să te ierte!”. Atunci chiar m-am înspăimîntat, dîndu-mi seama că e Cineva în permanență deasupra mea. În școală (cea medie, de 10 ani, nu se mai numea liceu în 1955 cînd am terminat-o) am mai avut un excelent pedagog și profesor de literatură, Gheorghe Aman, care ne-a învățat să-i înțelegem pe Eminescu, Macedonski, Caragiale. Pe cînd aveam 13 ani, tata a adus un radio rămas de la bunica și astfel am devenit pasionat de muzica simfonică, visam chiar să ajung pianist. În casă aveam ceva cărți, dicționar enciclopedic ilustrat, reviste. Am intrat la Politehnica din București fără examen, pe baza diplomei de merit din școală. Prin 1958 mi-am cumpărat prima carte de filosofie apărută în acea vreme: „Libertatea” de Roger Garaudy. Stăteam la căminul studențesc și acolo am auzit prima oară de Fichte, de la un coleg sas care îl citea un volum în germană. Am încercat apoi să învăț puțină limbă germană la un curs facultativ (pînă atunci făcusem numai rusă și franceză).

Cea dintîi lectură filosofică propriu-zisă am fost astfel nevoit să o fac la 31 de ani (în 1969), cînd a apărut „Existența tragică” de D.D. Roșca. Motiv dominant al existenței eroice avea să mă pregătească pentru descoperirea poeziei lui Miron Gheorgescu (1972): „de din alb venea o mierlă/ și nu neagră și nu galbă/ mierlă albă mierlă albă/ cel mai alb din alb de perlă/ și venea o neagră mierlă/ de din nu mai știu de unde/ cine albul-i ascunde/ albul albului de perlă/ i-l ascunde noaptea-n via/ noaptea ce s-a sinucis/ într-un piept de mierlă albă/ și nu neagră și nu galbă”. În 1981 am citit „Tratatul de ontologie” al lui

Constantin Noica, cu excepționalul discurs despre Element, ca Ființă de a doua instanță. În ultimul deceniu s-au remarcat aparițiile editoriale Georg Lucács și Lucian Blaga. Am devenit adeptul filosofiei celui din urmă.

Fără pretenția de a avea anvergura dvs., după cinci ani de activitate post-revoluționară mă consider și eu om politic. A intra în dialog cu dvs. presupune a cunoaște cit de cit formația dvs. spirituală. Aspectele că Blaga a frecventat seminarul teologic, că profesorul meu Gheorghe Aman a absolvit Institutul Pedagogic din București (unde era numit „călugărul catolic” datorită sirguintei și ascezei - lucru aflat după Revoluție), că Martin Luther îl vedea pe Dumnezeu cu un

bici în mîină îmi procură fragmente din care încerc să compun „animalul de lumină” din dvs. De cîva timp caut și o istorie a maghiarilor. Poate mă ajutați (dvs. sau cineva din partidul dvs.) să obțin - contra cost - o asemenea lucrare într-o limbă de circulație internațională (limba maghiară încep să o deslușesc prin traducerea unui prospect tehnic ce mă interesează).

Cu mulțumiri,

Al. Horia Ștefănescu, 06.06.1995

Stimată redacție,

Sînt o veche cititoare a revistei, de la apariția ei. A fost pentru mine o adevărată minune - o comentariu cu cunoștințele, cărora le dădeam să citească articolele cele mai importante; reciteam de două-trei ori cite un pasaj, ca să fiu sigură că l-am înțeles bine; am păstrat cu dragoste revistele vechi, deși faptele de presă se învechesc repede și eram sigură că nu mă voi mai întoarce la ele.

Era în 1990 și 1991, cînd „22” a însemnat mult pentru multă lume. (La marșul din 13 iulie am mers lângă o asistentă medicală, care cumpăra revista de două ori - avea abonament, ca să vă aprîine, dar cumpăra și nu

mărul proaspăt apărut, de la tarabă, căci nu mai avea răbdare să aștepte cîteva zile! Vă amintim - erau vremurile cînd manifestații și redacția se salutau cu dragoste...) Dar timpurile acelea s-au dus, noi toți ne-am schimbat mult. Poate că, la un moment dat, aproape totul despre prezentul imediat și despre trecutul apropiat fusese spus. Poate că și colaboratorii prestigioși ai revistei au înțeles asta, căci au început să se retragă.

Cînd am renunțat eu să mai cumpăr revista dumneavoastră - cred că acum un an - eram după multe numere în care n-am mai găsit nimic de citit. Îmi dădea atunci impresia unui lucru făcut de o persoană conștiințioasă, dar cam lipsită de colaboratori, și care bifa pe listă sarcinile îndeplinite, ca altădată la ora de română sau dirigenție... (Cer scuze d-nei Adameșteanu, care este, pentru mine, o persoană pentru care am mult respect și încredere, și-mi pare rău că li spun lucruri neplăcute!)

Dar:

- ce rost au paginile de înșurubire de știri cronometrate cu grijă, dar care sînt vechi de o săptămîină cînd apare revista? Cred că cititorii „22”-ului sînt persoane care se informează zilnic - slavă Domnului, ne putem alege știrile obiective din ziare, radio, televiziuni de toate felurile. Iar cei care nu știu nimic și pe care nimic nu-i interesează - din păcate, ei nu citesc nici „22”!

- ce rost au paginile de comentarii lungi despre cărți, de descrieri amănunțite de turnee sau discuții îndelungate despre - să zicem - balet, care nu interesează decît pe participanți? Pentru asta - îmi imaginez - există reviste culturale specializate.

Eu nu cîut în „22” buletinul meteo, programul TV sau știri. Nu transform revista într-un calendar cultural și de știri, nu vă mai ascundeți în hanal!

„22” a fost totdeauna o revistă politică. La noi, din păcate, gîndirea clară și organizată după standardele din lumea largă e încă un fapt politic de opoziție, prigonit așa cum se cuvine. Eu asta caut în ea: comentarii ale faptelor, dar nu o repetare - a 10-al - a descrierii lor, ci punctul de vedere deosebit al celui care nu gîndește după schemă; descrieri ale gîndurilor oamenilor de altundeva, dar nu ca despre Rwanda - lucruri pe care le-am mai auzit de sute de ori! Și, bineînțeles, selecții din acele cărți minunate care gîndesc lumea și pe care nu le vom citi și nici zări vreodată!

Ne-ați învățat să gîndim - acum nu dați înapoi și ne lăsați așa, în gol!

Ing. Marina Sofronie, București,
14.05.1995

CĂRȚI LA SEDIUL REVISTEI „22”

Se pot cumpăra cărți ale colaboratorilor apropiați la sediul redacției revistei „22” sau prin comandă, trimițînd contravaloarea în contul Editurii Clavis, nr. 402302096427. Bankcoop, Filiala Piața Română, plus taxele de expediere contra ramburs.

Astăzi vă propunem

Gabriela Adameșteanu
Drumul egal al fiecărei zile.
ediția a III-a, roman, Editura Litera, București, 1992, 1.500 lei.

O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Ligia Baboș, chitanța conform căreia banii au fost vîrșați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

Important

Editura Clavis va publica în curînd două cărți cuprînzînd texte apărute în revista „22”:

GABRIELA ADAMEȘTEANU - Obsesia politică (interviuri cu Regele Mihai, Corneliu Coposu, Ana Blandiana, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu, Mihnea Berindei, Ioan Petru Culianu, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Victor Babuș etc.);

ANDREI CORNEA - Mașina de fabricat fantasmă (articole).

Cei care doresc să primească prin poștă una din aceste cărți (cu rambursarea cheltuielilor poștale), și care sînt gata să trimită încă de acum suma necesară, vor beneficia de o reducere de 25% din partea Editurii Clavis.

Pentru cartea Gabrielei Adameșteanu, prima dintre cele două cărți care vor apărea, prețul, cu reducere, este de 3.000 lei și el poate fi achitat sau direct, la sediul redacției, sau trimis în contul nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Română.

O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Cristina Popa, chitanța conform căreia banii au fost vîrșați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

Din SUMARUL numărului viitor

- Editorial Gabriela Adameșteanu
- Matei Călinescu -
- O carte-manifest: Adrian Marino, „Pentru Europa”, 1995
- Interviu săptămîinii: Octavian Paler
- Dan C. Mihăilescu despre cartea lui Vladimir Tismăneanu, „Fantoma lui Gheorgiu-Dej”
- Lansare de carte: editura Polirom lansează la librăria Humanitas Matei Călinescu - „Viața și opiniile lui Zacharias Lichter” și Adrian Marino - „Pentru Europa”
- Cronică politică: Emil Hurezeanu

Marți 20 iunie 1995 a încetat din viață la Paris **EMIL CIORAN**

Fragment din convoorbirea lui Emil Cioran cu Gabriel Liiceanu

GABRIEL LIICEANU: Cum vă priviți destinul?

EMIL CIORAN: Destinul meu este terminat. Eu am luat hotărârea, acum un an sau mai mult, să nu mai scriu. Fiindcă hotărârea asta are și o bază *presque* fiziologică, dacă vrei. Am simțit că ceva s-a schimbat în mine.

GABRIEL LIICEANU: În ce sens?

EMIL CIORAN: Ceva s-a... *cassé*, cum se spune, s-a...

GABRIEL LIICEANU: S-a spart... s-a frânt.

EMIL CIORAN: Da. Și cum scriitorii, în special în Franța, toți scriu până la moarte... n-are nici un sens! Pentru ce să multiplici cărțile? Toți scriitorii au scris prea mult, după părerea mea.

GABRIEL LIICEANU: E și cazul dumneavoastră?

EMIL CIORAN: Și al meu, dar și marii scriitori au scris prea mult. Shakespeare a exagerat. Toți au scris prea mult, înțelegi!? Eu am spus așa: „M-am plictisit să calomniez universul. Nu mă mai interesează!”.

GABRIEL LIICEANU: Dar cum ați putut scrie pe aceeași temă peste cincisprezece volume?

EMIL CIORAN: Asta-i o chestie de obsesie. Opera mea, deși la cuvântul ăsta îmi vine să vomit, e... Eu am scris toate cărțile mele din rațiuni medicale, terapeutice.

GABRIEL LIICEANU: Ați scris mereu aceeași carte.

EMIL CIORAN: Aceeași obsesie: pe tema inutilității și a morții. Toate celelalte probleme n-au absolut nici o importanță. Însă am observat că pentru mine asta reprezintă o eliberare... Încit, realmente, eu am scris din necesitate. Pentru mine a fost terapeutic și literatura n-a fost decit un pretext, și filozofia...

GABRIEL LIICEANU: Și acum sînteți vindecat?

EMIL CIORAN: Nu sînt vindecat, nu sînt vindecat, sînt obosit.

GABRIEL LIICEANU: Cum poate să ajute o operă care pledează pentru inutilitate, pentru nonsens?

EMIL CIORAN: Ajută fiindcă formulează chestii pe care ceilalți numai le simt.

GABRIEL LIICEANU: Cum, dar a fixa disperarea nu este o formă de a o face să funcționeze mai coerent?

EMIL CIORAN: Tot ce e formulat devine mai tolerabil. Expresia! Țasta e medicamentul! Ce sens ar avea, în definitiv, să te duci să spui unui preot că ai făcut chestia cutare? Adică tot ce este formulat este ca intensitate degradat. Da, asta e terapeutică! Sensul terapiei. Realmente, stările depresive pe care le-am petrecut în viață puteau să mă ducă la nebunie sau la ratare completă. Faptul că le-am formulat a avut *vraiment* o eficacitate remarcabilă. Eu, dacă nu scriam, sînt convins că... sîrșeam prost. Așa încît am scris... cîte cărți? Am scris cinci în românește și opt sau nouă în franțuzește. Dar am încetat să scriu fiindcă ceva s-a schimbat în mine. Și de cînd am început să observ la mine un fel de oboseală, un dezgust de expresie, nu mai cred în cuvinte...

GABRIEL LIICEANU: Și oboseala asta aduce cu ea o împăcare a lucrurilor, sau nu?

EMIL CIORAN: Nu, o diminuaire... Am avut toată viața mea o pretenție extraordinară: de a fi omul cel mai lucid pe care l-am cunoscut... O formă de megalomanie. E adevărat că toată viața mea am avut sentimentul că toți oamenii trăiesc în iluzie, cu excepția mea. Și realmente am avut convingerea asta profundă, că toți n-au priceput nimic. Însă nu-i o formă de dispreț sentimentul pe care l-am avut, că toată lumea se înșală, toată lumea e naivă, toată lumea... Și eu îmi acordam, cum să spun eu?, șansa, sau malșansa, cum vreți, de a nu mă înșela, de a nu participa la nimic și jucînd numai un fel de comedie pentru alții, însă fără a participa la această comedie.

GABRIEL LIICEANU: Considerați că ați avut dreptate, acum, la sîrșit?

EMIL CIORAN: Absolut.

Videograme din filmul convoorbirii dintre Emil Cioran și Gabriel Liiceanu, iunie 1990, Paris. Autor: Sorin Ilieșiu

Șapte soluții pentru România

REZOLUȚIA

adoptată de participanții la mitingul din 14 iunie 1995 organizat în București de CDR, CSDR, PROPACT și organizații studențești

Constatând că o Putere mincinoasă și o guvernare incompetentă au dus la adâncirea

continuă a mizeriei și a deprimării în care trăiește cetățeanul,

Constatând că economia țării este condusă și gestionată după principii contrare drumului spre bunăstarea generală,

Participanții la miting acuză opțiunile politice, economice și sociale ale actualilor guvernanți, care:

1. Prin menținerea artificială, din motive electorale, a structurilor și relațiilor economice falimentare, dezlănțuie efecte economice și sociale devastatoare, prin discrepanța între veniturile cetățenilor și prețurile în continuă creștere.

2. Prin politica bugetară desconsideră domeniile strategice ale țării: învățământ, justiție, sănătate, cultură, apărare națională.

3. Prin fiscalitatea excesivă blochează dezvoltarea liberei inițiative, cu precădere a micilor întreprinzători, care aduc bunăstarea societății, iar prin impozitele uriașe pe salarii reduc puterea de cumpărare și motivația muncii.

4. Prin boicotarea unei reale descentralizări economice și administrative mențin un sistem centralizat, birocratic, generator de corupție.

5. Prin disprețul față de cetățean și față de legile statului de drept, privatizarea s-a transformat, din principala forță a relanșării economice, într-un instrument de îmbogățire, nemeritată, a fostei și actualei nomenclaturi.

6. Prin desconsiderarea justiției sociale au împiedicat crearea unui autentic sistem de protecție socială, categoriile defavorizate fiind folosite, prin promisiuni mincinoase, ca o resursă de manevre electorale.

7. Prin politica internă falimentară și asocierea la guvernare a forțelor politice extremiste s-a ajuns la eșecuri care au compromis în mod ne-

drept șansele României în competiția de integrare euro-atlantică.

Participanții la miting consideră că aşezarea pe baze sănătoase a societății românești nu se poate face decît prin adoptarea următoarelor soluții:

1. Restructurare economică și privatizare în beneficiul cetățeanului, care să determine încurajarea competenței și muncii cinstitute.

2. Politică bugetară corespunzătoare intereselor naționale strategice ale României, prin finanțarea corectă a învățămîntului, justiției, sănătății, culturii, apărării naționale și a ordinii publice pentru ca, astfel, aceste domenii să-și impună demnitatea și prestigiul.

3. Fiscalitate moderată, pentru încurajarea liberei inițiative și eliberarea salariilor de povara impozitului excesiv.

4. Descentralizare riguroasă și autonomie economică și administrativă.

5. Respect pentru proprietatea privată, protecția și încurajarea gospodăriei individuale țărănești, respect pentru mediul înconjurător.

6. Protecție socială reală pentru categoriile defavorizate: pensionari, familii cu mulți copii, copii abandonți, handicapați, prin corelarea sistemelor publice și private de asigurare. Susținerea reconverșiei socio-profesionale a forței de muncă, pentru combaterea șomajului.

7. Relanșarea procesului de reforme politice, legislative, economice, militare în vederea recalificării României în competiția de integrare euro-atlantică.

O adevărată bizarerie a spărut pe scena politico-socială românească tocmai în săptămîna cînd s-au împlinit cinci ani de la tragicele și rușinoasele evenimente din 13-15 iunie 1990: mari centrale sindicale au organizat manifestații de amploare pentru schimbarea guvernului, în timp ce reprezentanții ai acestora chiar negociaseră un acord social cu partidele care susțin în Parlament cabinetul Văcăroiu.

Un pact (sau acord) social - mult visat și de atît timp vizat de președintele Iliescu - s-ar baza pe un program credibil de guvernare, ar fi girat de președinție și ar stipula că partidele la putere ar împiedica guvernul care le reprezintă să ia măsuri, precizate de altfel în acord, ce ar fi împotriva drepturilor salariale, iar în schimb sindicatele nu ar mai declanșa mișcări greviste care afectează cursul normal al activității economice. Ar fi pus la punct un mecanism concret și rapid de negocieri în cazul unor conflicte de muncă și a unor probleme în dispută. O stipulație asupra căreia părțile ar fi de acord se referă la creșterea cu 8 până la 10% în termeni reali a salariilor în 1995 față de 1994.

Obiectivul Puterii: pact social fără pact politic

În aparență, sindicatele nu ar putea fi decît împotriva executivului. Cel puțin pentru faptul că, în istoria post-decembristă, guvernului Văcăroiu i-a revenit, din cauza golirii complete, în timp, a rezervorului, misiunea de a închide robinetul creșterilor salariale fără acoperire, după ce se făcuse exces de populism pentru câștigarea simpatiei „oamenilor muncii”. Din acest punct de vedere, oricare guvern în locul cabinetului Văcăroiu ar fi avut aceeași misiune. Din păcate, guvernul Văcăroiu și-a asumat responsabilitatea nereficită a blocării reformelor în economia reală, singurele de la care se poate aștepta crearea de resurse reale pentru creșteri, nu doar fictive, de salarii.

În mod normal, puterea actuală n-ar fi urmat să se împiedice de cabinetul Văcăroiu pentru semnarea unui pact social. Căci, pentru ea, acest pact ar însemna o victorie politică de primă mărime, care ar echivala cu faptul că mișcarea sindicală din România - așa cum este ea, mai mult compromisă decît legitimată de demersurile ei - ar recunoaște ca partener social doar „patrulaterul roșu” și că, implicit pentru această mișcare, opoziția politică în România nici nu ar exista. Dacă ar lua în considerare Opoziția, atunci mișcarea sindicală n-ar urma să accepte a semna un pact social - altfel absolut necesar în România acestor vremuri - decît după conve-

nirea unui pact politic. În mod normal, un pact social se încheie de către ansamblul mișcării sindicale cu ansamblul forțelor politice parlamentare, indiferent dacă se află la guvernare sau în opoziție, pentru că un asemenea pact transcende politica. Un pact social doar cu actualul arc al majorității parlamentare ar avea de fapt semnificația că, pentru mișcarea sindicală din România, nu există acum și în viitor decît o singură variantă de guvernare: cea actuală.

ILIE ȘERBĂNESCU Stratageme sindicale și alibiuri pentru FMI

O bizarerie montată?

Problema este că, de fapt, dl. Iliescu și arcul majorității doresc în continuare o politică strict Văcăroiu. Și de aceea nici nu are rost să caute un alt Văcăroiu pentru conducerea guvernului. Iar cu sindicatele, Puterea a avut și are toate posibilitățile de a se descurca și în problema Văcăroiu. Reușește ea să-i pună pe liderii sindicali să semneze un pact social și nu avea să-i facă a înțelege că dl. Văcăroiu trebuie să rămînă prim-ministru?

De fapt, s-ar putea că bizareria menționată să nu fie tocmai o bizarerie, liderii marilor centrale sindicale fiind instrumental prin care Puterea a încercat să neutralizeze contestarea din partea Opoziției, care tocmai în această săptămînă a supus unui aspru rechizitoriu bilanțul de cinci ani al guvernării post-decembriste, pe care îl consideră dezastruos, chemînd, în demonstrații de stradă, la o ruptură politică aptă de a promova o schimbare reală în România. Din acest punct de vedere, s-ar putea ca schimbarea guvernului Văcăroiu, cerută inițial de sindicate, să fi fost doar o stratagemă dacă nu chiar o diversivon montată în prealabil de Putere. Altit pentru că se știa că guvernul Văcăroiu va scoate ceva din buzunar pentru promisiuni salariale, cît și în scopul creării de alibiuri în dosarul controversat cu FMI.

Finanțarea externă va veni probabil și fără reformă!

Fără vreun dubiu, oficialitățile de la București vor încerca să tragă maximum de profit, pe un anumit plan, de pe urma agitației mișcări pase la cale de liderii sindicali. Și anume, căutînd să arate FMI că, din cauza acestora, nu va putea îndeplini cel puțin una din reformele structurale la care se angajase și pe care, probabil, nu a avut nicicînd intenția de a o întreprinde: declanșarea procesului de asanare în rîndurile industriilor neviabile prin reabilitări sau, în lipsa altor soluții, prin lichidări în cazul celor circa 300 de mari întreprinderi, care sînt responsabile de peste jumătate din pierderile înregistrate în economia națională.

În mod obiectiv, este strict imposibil ca autoritățile de la București să îndeplinească, pînă la sfîrșitul acestui an, ansamblul angajamentelor structurale pe care și le-a asumat prin Acordul cu FMI și de care depinde, în principiu, deblocarea finanțării externe. Pentru unele din aceste angajamente (ca, de pildă, pentru privatizarea a aproape jumătate din societățile comerciale și, legat de aceasta, pentru punerea efectivă pe rol a unei burse de valori la care să fie negociate acțiunile respectivelor societăți) nu mai există timpul practic necesar. Pentru altele nu a existat - și, probabil, nici nu există - însăși intenția îndeplinirii, cum este cazul executării silite a datornicilor faliti de stat printr-o lege a falimentului sau al demonopolizării din anumite sectoare, pentru a permite concurenței să se manifeste, sau al asanării industriilor neprofitabile. Realist vorbind, nimeni nu poate avea în vedere, de pildă, o asemenea asanare, care ar duce inevitabil la creșterea șomajului în acest an preelectoral, și cu atît mai puțin anul viitor, cînd ar urma să se desfășoare alegerile locale și generale.

Strict economic, România nu are cum să aibă în vedere o deblocare a creditului prevăzută pe baza „grilei” propriu-zise a FMI. Poate însă ia în considerare o „deblocare politică”. Suma în discuție este oricum derizorie din punctul de vedere al FMI (circa 250 milioane dolari) și este de presupus că pentru o asemenea sumă Occidentul nu va risca să se lege la cap cu consecințele unei eventuale destabilizări sociale sau politice în România. Și aceasta chiar dacă nu ia în mod serios în considerare extinderea sferei sale de influență asupra României. Cît privește întreprinderea reformei, aceasta este, evident, doar treaba României, și nu a Occidentului. Și cu atît mai puțin a FMI.

PARLAMENT

Senatorii au adoptat Legea invatamintului. UDMR nu a participat la vot

Miercuri 14 iunie, Senatul a adoptat cu 94 de voturi pentru, 2 contra și 8 abțineri Legea învățământului. Grupul parlamentar al UDMR a refuzat să participe atât la discutarea capitolului 12 – referitor la învățământul în limba minorităților – cit și la votul final, în semn de protest față de respingerea tuturor amendamentelor propuse de acesta. Mai mult, senatorii au adoptat marți, cu o majoritate zdrobitoare, amendamentul comisiei de specialitate, amendamentul care prevedea ca învățământul de toate gradele să se desfășoare în limba română, nu și în limbile minorităților sau de circulație internațională, cu posibilitatea organizării unei clase speciale de limbă maghiară, germană, engleză etc. În această formă, textul articolului 116 devenea mult mai restrictiv decât cel al Camerei, fiind dezaprobat de altfel chiar de Liviu Maior, ministrul învățământului. Așa că, miercuri, la propunerea unui senator PDSR, articolul a fost readus în discuție, comisia și-a retras amendamentul restrictiv și a fost adoptată varianta Camerei: „Persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă la toate nivelurile și formele de învățământ”. În învățământul gimnazial și liceal, istoria și geografia României se vor predă în limba română, iar în învățământul tehnic, agricol și economic predarea se va face în limba română, cu posibilitatea studierii terminologiei de specialitate în limba maternă.

În schimb, s-a acceptat ca, în învățământul medical universitar, pregătirea de specialitate să se poată desfășura în limba maternă, cu obligativitatea însușirii terminologiei de specialitate în limba română. La toate nivelurile de învățământ, concursurile de admitere și examenele de absolvire vor fi susținute în limba română, cu excepția școlilor, claselor și specializărilor unde predarea se face în limba maternă.

Nemulțumiri de varianta finală a proiectului, senatorii UDMR au anunțat că vor iniția

negocieri cu PDSR în perioada cit legea se află la comisia de mediere și că, în cazul în care negocierile vor eșua, UDMR va sesiza Curtea Constituțională. În ce privește învățământul religios, Senatul a decis ca religia să devină obiect de studiu obligatoriu numai în învățământul primar. Pentru clasele V-VIII, studiarea religiei va fi opțională – disciplina alternativă fiind etica – și facultativă în învățământul liceal și profesional. S-a stabilit, de asemenea, ca învățământul confesional să fie parte constitutivă a învățământului particular și, deci, supus aceluiași regim.

Declarație a Parlamentului privind integrarea

Luni 12 iunie, senatorii și deputații coaliției majoritare respingeau prin vot motiunea partidelor de opoziție din afara CDR privind integrarea euro-atlantică. Aceiași senatori și deputați au adoptat – marți la Camera Deputaților și joi la Senat – o Declarație politică. Declarație care împrumută din ideile motiunii, fără a cere însă Guvernului să-și asume răspunderea în ce privește politica de integrare a României în structurile euro-atlantice.

Senatul și Camera Deputaților „solicită Executivului să ia toate măsurile pentru ca cererea oficială de aderare a României la Uniunea Europeană să fie depusă până la sfârșitul lunii iunie 1995”.

De asemenea, se cere Guvernului „să adopte măsurile necesare pentru a transmite Parlamentului proiectele de lege cit mai urgent posibil după aprobarea de către Consiliul Europei, la Cannes, la sfârșitul lunii iunie 1995, a cărții albe a armonizării legislative, elaborată de Comisia europeană”.

„Camera Deputaților și Senatul se pronunță ferm pentru integrarea României în NATO, o dată cu extinderea Alianței spre est, încă din prima etapă a acestui proces și declară că această integrare nu este îndreptată împotriva nimănui și servește proceselor democratice, stabilității și progresului economic și social în România”, se arată în Declarația celor două Camere.

RALUCA STROE-BRUMARIU

GABRIEL ANDREESCU

Radu Ceontea: schimbarea la față a Convenției Democratice

Peste evoluția vieții politice de după decembrie '89 își întind umbrela câteva personaje malefice. Radu Ceontea, senator astăzi „independent”, pare și el o umbră dacă-l alăturăm prestației sale pline de consecințe de acum 4-5 ani. Este fondatorul Vetrei Românești, având un rol determinant pentru ideile și stilul, isterice, ale acestei formațiuni. A fost implicat direct în dezlănțuirea conflictului singeros de la Tirgu-Mureș. Poartă pe umeri – chiar dacă nu simte – responsabilitatea celor cinci oameni uciși atunci. A participat apoi la fondarea PUNR, căruii i-a fost, de asemenea, primul președinte. A reușit astfel să transforme limbajul naționalist agresiv într-unul dintre principalii factori ai competiției politice, cu efecte fatale – degradarea vieții politice interne și marginalizarea României – pe care astăzi le putem evalua destul de obiectiv.

Dar observatorii retoricii publice ar putea să-și aducă aminte că Radu Ceontea a exelat nu numai în demagogie naționalistă, ci și în calomnierea revoluției și a celor care au făcut-o. În toamna lui 1991 a adresat de la pupitrul Parlamentului României abjecte acuze timpoștenilor. În timp ce în Senat se derbătea proiectul de lege privind organizarea și funcționarea SRI, Radu Ceontea îl declara pe Filip Teodorescu, fostul șef al Securității din Timișoara, erou național. Declarațiile sale au fost atât de incitante încât presa s-a concentrat pe acest subiect mai multe săptămâni. Evenimentul zilei a oferit chiar un interviu cu „marele specialist” în prinsa spioni. (Idee care s-a dovedit până la urmă bună: suficiența și vulgaritatea intelectuală a lui Filip Teodorescu au dat o lovitură tentației spre „mitologizare” pe care au avut-o în un moment dat unii autori, doritori să facă literatură pe seama temutei instituții.)

Dar să revin la Radu Ceontea. După câte știm, el a pierdut în competiția de putere care s-a dat în 1992 în cadrul PUNR. A părăsit partidul, devenind senator „independent”. Ulterior, a adus diferite acuze colegilor, însă separarea senatorului de Mureș de partidul său nu a avut cauze ideologice. De altfel, Radu Ceontea nu a regretat niciodată participarea la oculta

extremistă, a sa ori a celor cu care s-a asociat.

Intrarea lui Radu Ceontea în PNL se face într-un moment când formațiunea condusă de Mircea Ionescu-Quintus capătă un rol decisiv în Convenția Democratice. CDR va căpăta culoarea liderilor săi, adică a lui Radu Vasile, Gabriel Tepelea, Valentin Gabrielescu (ajunși în față datorită bolii președintelui Cornelii Coposu), Mircea Ionescu-Quintus, Crin Halaicu, Violeta Cataramă ș.a.m.d. Naționalismul din ce în ce mai manifest din cadrul PNTCD și PNL, expresie mai curând a diletanțismului politic și a stereotipurilor, capătă, prin asocierea politică cu Radu Ceontea, un impuls în sensul consecvenței și al violenței extremiste. Mă uit acum la galeria principalelor personaje care fac politică în cadrul celor două formațiuni-cheie din CDR (în contextul în care, așa cum aminteam, Corneliu Coposu a devenit indisponibil, iar președintele CDR, Emil Constantinescu, are numai funcții de reprezentare); personaje care apar des la televiziune(!) pentru a vorbi despre Recomandarea 1.201, integrarea României, prioritățile de politică internă, situația statului de drept etc. În ce postură se află liderii noștri de opinie care cer să se ofere lui Valentin Gabrielescu, Crin Halaicu și celorlalți sprijin politic? Vor argumenta elogiind „inteligenta” lor, ori „cinstea” lor? Ori eficiența de care „au dat dovadă”, ca lideri de partid ori parlamentari?

În cadrul formațiunilor politice din CDR există numeroși oameni cu bună intenție, a căror opțiune politică reflectă dorința sinceră de a scoate țara asta la liman. În politică însă, buna-credință se cere dublată de maturitate. A accepta să fii partenerul politic al lui Radu Ceontea înseamnă să pui o parte din viitorul acestei țări în mîna unui aventurier periculos. Este adevărat, de-abia viitoarele declarații publice, liste cu candidați și proiecte vor preciza dimensiunea politică a Convenției. Dar datele actuale au o valoare de prognoză ce nu trebuie omisă. În plus, intrarea lui Radu Ceontea în Convenția Democratice, via PNL, are semnificații simbolice de neocolit. Iar politica trăiește, cel puțin pe jumătate, din simboluri.

un radio actual

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94,2 MHz

TOTAL

Telephone: 537.37.90, 537.35.15

In fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00:

Luni: Portrete din gulagul românesc – Irina Corbu
 Marți: Cîinele de pază – Cornel Nistorescu
 Miercuri: Punct și virgulă – Carmen Bendovski
 Joi: Fiți întreprinzători – Bogdan Teodoriu
 Vineri: Taxiul de noapte – N.C. Munteanu

Un dușman al singurătății

Radio TINERAMA 68,7 FM

Drumul către casă – emisiune cuprinzînd informații din viața Capitalei – coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)
 Rockada mare – realizator Florian Pittis (marți, ora 22.00)
 Cîntărește cheală – lumea teatrului; noutăți, interviuri, analize – realizator Alin Gălățescu (miercuri, ora 17.15)
 Turnul de veghe – Dezbateri cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului – realizator, directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (vineri, ora 18.00)
 Căutările model – lumea model: perioade, stiluri, manechine – realizator Alin Gălățescu (vineri, ora 21.15)

Fără anestezie – invitatul săptămîinii în dialog cu directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

MARKÓ BÉLA

Autonomia teritorială este o soluție

- Interviu realizat de OANA ARMEANU -

O lege a învățămîntului mai proastă decît pe vremea lui Ceaușescu

Săptămîna trecută, senatorii UDMR au părăsit dezbaterile Senatului pe marginea Legii învățămîntului, în semn de protest față de prevederile referitoare la învățămînt în limba minorităților. Ce a generat această nemulțumire?

În iunie '94 s-a adoptat în Camera Deputaților o variantă a Legii învățămîntului care, în pofida tuturor intervențiilor făcute de deputații UDMR, conține articole ce limitează dreptul constituțional (prevăzut în art. 32 din Constituție) al minorităților de a avea învățămînt în limba maternă, fără nici un fel de îngrădire. Am sperat că în Comisia de învățămînt a Senatului vom reuși să îmbunătățim legea, dar acest lucru nu a fost posibil. Din contră, au fost propuse amendamente care înrăutățesc varianta adoptată de Camera Deputaților. Intenția noastră de a dialoga la nivel politic nu a fost acceptată nici în cadrul Comisiei, nici în cursul dezbaterilor în plen. Argumentele noastre, bazate atât pe tradițiile și realitățile existente, cit și pe drepturile fundamentale garantate de Constituție, pe documente și angajamente politice și juridice internaționale la care România este parte, au fost înlăturate prin forța votului majoritar. UDMR nu a dorit să participe la o astfel de procedură care nu ia deloc în considerare voința aceluia care vor fi atinși de dispozițiile respective, de aceea a decis ieșirea din Senat, de la discuții. Vom ataca această lege la Curtea Constituțională și vom adopta toate variantele pentru a evita îngrădirea învățămîntului în limba maghiară. Am insistat în repetate rânduri, atât în toamna lui 1994, cit și în actuala sesiune parlamentară, să se dezbătă în Senat inițiativa legislativă privind Legea învățămîntului semnata de 492.000 de cetățeni. Au trecut 9 luni de cînd s-a înaintat această inițiativă și ea nu a intrat în dezbaterile Parlamentului. A fost înaintată Curții Constituționale, apoi Guvernului, care a trimis-o iar la Curtea Constituțională. Acum se află din nou la Guvern. Această inițiativă legislativă arată nu voința UDMR, a unei formațiuni politice, ci voința unei comunități de a avea învățămînt în limba maternă, fără îngrădiri.

Recentul Congres al UDMR de la Cluj a avut darul să clarifice problemele care frământau în ultimul timp comunitatea maghiară?

Da. Sigur că nu am reușit încă să clarificăm toate problemele. Nu pot fi lămurite toate o dată pentru totdeauna. La Cluj, am făcut totuși un pas înainte, mai ales în privința programului de autonomie. Încă de la Congresul de la Brașov, noi am inclus în program diferite forme de autonomie care ar trebui urmărite ca obiective strategice ale UDMR, dar la Brașov nu a avut loc concretizarea acestor forme de autonomie. Au mai rămas câteva neclarități și în legătură cu denumirea lor. Nici la Congresul de la Cluj nu am ajuns la adoptarea unor documente concrete în legătură cu formele de autonomie. Așa-numitele „statute de autonomie” sînt încă în curs de elaborare, ele fiind menite să reglementeze funcționarea, atribuțiile, competențele. La Cluj s-a inclus totuși un capitol mult mai detaliat decît în programul de la Brașov în legătură cu autonomia, dar atunci cînd

vorbim de clarificări cred că nu trebuie să ne gîndim numai la aceste obiective strategice. Din păcate, informațiile primite de opinia publică românească în legătură cu programul nostru sînt numai cele privitoare la autonomie, dar noi avem un program amplu privind transformarea întregii societăți din România: probleme de cultură, de învățămînt, de tineret, probleme economice, sociale ș.a.m.d. În privința acestor capitole, au avut loc modificări și completări esențiale. A mai rămas foarte mult de lucru la capitolul cel mai important - economia. La Congresul de la Cluj s-a adoptat, de fapt, numai un pachet de principii în legătură cu programul de economie și urmează ca acest program să fie elaborat și votat în următoarele luni.

Grupul autonomist radical din cadrul UDMR a rămas nemulțumit în urma Congresului de la Cluj. Credeți că există riscul unei scizii a UDMR?

Impresia că ați tras intenționat de timp.

În primul rînd, capitolul mult contestat și mult dezbătut în viața noastră politică, referitor la autonomie, a fost publicat de mult timp. El a apărut în câteva ziare, deci este cunoscut. Am transmis capitolul respectiv și unor partide politice, partenerilor din Opoziție, partidului de guvernămînt. Alte puncte contestate în legătură cu programul nostru de la Cluj n-au fost. Programul și statutul sînt traduse în momentul actual, nu e vorba de nici o întîrziere. De atîtea ori am fost acuzați de traduceri pripite și de texte nefinalizate în limba română, încît pur și simplu ne-am apucat de data aceasta de muncă cu o grijă mult mai mare.

Ce realitate acoperă conceptul de „comunitate națională autonomă” și de ce UDMR vrea să-l înlocuiască cu „minoritatea națională”, consacrat în documentele internaționale?

Astfel de prognoze s-au făcut înainte de Congres, dar cînd am fost întrebat în legătură cu o posibilă sciziune am afirmat și atunci că nu văd un astfel de pericol. Nu cred că un grup mare din cadrul UDMR (oricum l-am denumi) ar fi rămas nemulțumit în urma Congresului de la Cluj. Voturile date pentru program, pentru statut și pentru președinte au demonstrat foarte clar că nu există în acest moment o ruptură în cadrul UDMR. Bineînțeles că au fost de fiecare dată și voturi împotriva și că în urma fiecărui vot a rămas o minoritate nemulțumită. Dacă am analiza ceea ce s-a întîmplat la alte congrese UDMR, unde foarte multe hotărîri, inclusiv alegerea președintelui, au fost adoptate cu o diferență minimă de voturi, la Cluj situația a fost cu totul altfel.

Nu există cultură „majoră” și cultură „minoră”

De ce ați întîrziat atât de mult publicarea în limba română a controversatelor documente ale Congresului? S-a creat

Dar noi considerăm că toate definițiile se referă, de fapt, la contextul unde trăiește comunitatea respectivă. Noi am plecat de la ideea că nu contextul trebuie perfectat în definiție, ci niște caracteristici permanente, care definesc comunitatea noastră: limbă, cultură, tradiții. Aceste caracteristici sînt legate de identitatea națională, de aceea folosim în program definiția de „comunitate națională”. Termenul de „comunitate națională autonomă” se folosește într-un singur loc în program, pentru a reflecta obiectivul acestei comunități de a deveni autonomă, de a-și păstra identitatea prin mijloacele pe care ni le-ar oferi autonomia.

Intenționați ca, în cadrul demersurilor pe care le veți întreprinde pentru obținerea autonomiei, să solicitați ca minoritatea maghiară să devină națiune constitutivă a statului român?

Element constitutiv al statului... Această idee nu este nouă, s-a folosit și în programul nostru de la Brașov. Ea se leagă de ideea drepturilor colective și a autonomiei. Drepturi colective, element constitutiv în stat, autonomie sînt de fapt interpretări ale aceluiași principiu. În momentul actual, Constituția noastră definește statul ca stat național, deci stat al unei națiuni. Minoritatea maghiară, avînd o altă identitate națională, nu este inclusă în această definiție. Prin introducerea acestor puncte în program se cere, de fapt, recunoașterea comunității maghiare din România ca element constitutiv al statului. Aceasta ar avea drept consecințe, în ceea ce privește limba, utilizarea limbii maghiare cu statut oficial în anumite unități administrativ-teritoriale, dar pe lângă limba oficială a întregii țări. Bineînțeles că ar implica un alt tratament al acestei probleme și al minorităților în general.

Doriți transformarea României în vîitor într-o republică federală?

Nu s-a solicitat așa ceva, iar un astfel de obiectiv nu figurează în programul nostru. Autonomia teritorială este o soluție pentru țările unitare. Germanii din zona subalpină a Italiei au autonomie, iar Italia este un stat unitar. Spania, în care există mai multe tipuri de autonomie, este un stat unitar, nu federal. Finlanda, unde suedezii au autonomie, este un stat unitar. Deci autonomia pe care o solicităm noi este o soluție tipică statelor unitare. Din acest punct de vedere, este o interpretare falsă și de foarte multe ori rău intenționată aceea că, prin autonomie, am încerca să lezăm integritatea și unitatea statului.

Credeți că vîitorul Europei este federalizarea?

Asta este altceva. Atunci cînd se tînde spre o integrare europeană, spre o Europă unită, există o variantă prin care s-ar ajunge la o Europă federală sau la o confederație europeană. Nu s-a luat încă o decizie în acest sens, dar aceasta se referă la relațiile dintre statele din Europa și nu la cele din interiorul statelor, deci este vorba de un alt nivel. Eu cred că în a vîitor de sistem se va ajunge mai curînd sau mai tîrziu.

Care este poziția UDMR față de integrarea României în structurile euro-atlantice?

Eu cred că minoritățile naționale, grupurile etnice au un interes deosebit pentru o Europă integrată - și acest lucru nu e în contradicție cu dorința lor de afirmare a identității naționale. Foarte mulți doresc să ne de-

pentru țările unitare

monstrele că solicitările noastre vin în contradicție cu procesul de integrare europeană. Eu cred că nu. Dimpotrivă, prin integrare, diferitele identități regionale, naționale sau etnice ar dobândi o posibilitate mai mare de dezvoltare. Deci, din acest punct de vedere, noi avem un interes primordial pentru integrarea României în structurile euro-atlantice. Sintem pentru accelerarea acestui proces. Eu văd că declarații de intenție există, dar în același timp țara este împinsă din ce în ce mai mult spre o mentalitate naționalist-extremistă, menită să falimenteze toată societatea.

Tratatul româno-ungar: nu e important să avem un document în plus, ci să rezolvăm anumite probleme

Nu vi se pare că există totuși o contradicție între această dorință de grăbire a integrării pe care o afirmă și unele dintre demersurile UDMR? Mă refer în primul rând la Recomandarea 1.201, care este cauza neîncheierii Tratatului româno-ungar. Ne semnarea tratatului va împiedica integrarea atât a României, cât și a Ungariei în structurile euro-atlantice, România putând fi împinsă în sfera de influență rusească. Nu credeți că acest lucru va avea consecințe nefaste și asupra minorității maghiare din România?

Țara ar putea fi împinsă spre o zonă sau alta de influență prin voință politică sau prin lipsa unei voințe politice și prin menținerea unor anumite structuri economice și politice. Eu nu cred că integrarea europeană înseamnă documente, promisiuni, declarații, semnături ș.a.m.d., ci în primul rând schimbări esențiale în sistemul instituțional al țării, în toate domeniile importante, inclusiv drepturile omului și problema minorităților. În cazul Tratatului de bază româno-ungar, bineînțeles că se cere de către țările occidentale, Uniunea Europeană ș.a.m.d., și noi știm acest lucru, o elaborare și o semnare cât mai grabnică. Dar nu pentru a avea o hirtie în plus, un document în plus, ci pentru a rezolva anumite probleme care ar putea să periclitaze relațiile celor două țări și, indirect, structurile europene în care cele două țări doresc să se integreze. Dacă acest tratat de bază nu rezolvă sau nu ajută la rezolvarea acelor probleme, atunci nu se va ajunge la rezultatul scontat. În primul rând, trebuie modificate realitățile. Atunci când România a fost primită în Consiliul European, noi am cerut să se monitorizeze îndeplinirea unor condiții, inclusiv problema minorităților. Am fost acuzați că, de fapt, am dori să împiedicăm sau să frînăm actul de primire. Nu e vorba de un simplu act de primire. Deci azi România nu e primită în Consiliul European pentru că nu a corespuns standardelor europene, iar mine, dacă e primită, devine automat o țară aptă din toate punctele de vedere de a fi parte integrantă a unei instituții europene occidentale? Trebuie ca, mai întâi, structurile, sistemele existente în țara respectivă să fie modificate și trebuie să existe din acest punct de vedere o intenție clară.

Ce vînt are de spus UDMR cu privire la negocierile între România și Ungaria asupra Tratatului româno-ungar?

Cred că am și avut o anumită influență. Poziția UDMR în legătură cu acest tratat a fost adună în cunoștința celor două guverne, am avut mai mul-

te consultări cu reprezentanții Guvernului ungar, citeva întâlniri și cu reprezentanții Ministerului de Externe al României, deci amîndouă părțile cunosc foarte bine solicitările noastre. Ați cerut la un moment dat să fiți acceptați ca a treia parte la negocieri.

Acest lucru nu s-a realizat, fiind vorba de un tratat care va avea doi semnatori: Ungaria și România. Noi nu am cerut niciodată să fim parte terță, noi am cerut să fim prezenți la negocieri și să avem posibilitatea să ne spunem părerea în legătură cu această problemă, și nu în general cu toate problemele tratatului. Bineînțeles că toate forțele politice ar trebui să aibă posibilitatea să-și exprime opiniile în legătură cu documentele internaționale în curs de elaborare, dar în cazul nostru este vorba de o problemă specifică. Noi am cerut o reglementare cât mai amplă a problemei comunității maghiare prin acest tratat de bază, deoarece și Ungaria este interesată de situația acelor maghiari care trăiesc în afara frontierelor ei, așa cum și România se interesează de soarta românilor care trăiesc în afara României. În plus, în acești cinci ani mi s-a demonstrat, din păcate, că nu am reușit să obținem o modificare benefică a legislației în legătură cu problema minorităților. E normal ca, în aceste condiții, UDMR să caute toate mijloacele care ar putea să ajute în mod eficient la rezolvarea problemelor, inclusiv obținerea unor garanții bilaterale și internaționale. De aceea, ne adresăm de foarte multe ori Consiliului European, după ce epuizăm (și în acest am epuizat de foarte multe ori) posibilitățile interne, nu pentru a ne plînge, ci pentru a căuta acea instituție care poate să aibă o anumită influență asupra situației interne. Exemplul Legii învățămîntului este revelator. Apoi încercat să avem un dialog cu partidul de guvernământ și cu alți factori ai Puterii privind această lege. S-a vorbit de intenția de a respecta și de a aplica documentele internaționale, există o serie de declarații că în România problema minorităților este rezolvată, și iată că s-a adoptat o lege a învățămîntului prin care se aduc noi îngrădiri învățămîntului în limba minorităților. Deci realitatea este în vădită contradicție cu documentele și tratatele. În astfel de condiții, ce credibilitate mai au guvernanții noștri, atât în fața Consiliului European, cât și în cazul Tratatului româno-ungar? Primul pas în cadrul unui tratat ar trebui să fie buna intenție și buna-credință a celor două părți în ceea ce privește rezolvarea unor probleme, indiferent ce va fi inclus în tratat.

Angajamentele pe plan internațional sînt inutile dacă în prealabil se adoptă legi proaste

Nu credeți că, totuși, o dată asumate niște angajamente internaționale, Guvernul va fi constrins să le respecte în cele din urmă?

Nu mai cred în posibilitatea unor astfel de constrîngeri dacă, în prealabil, se adoptă niște legi proaste. Peste trei luni, dacă vom avea niște documente semnate, se vor relua aceste legi? Legea învățămîntului adoptată acum este și mai proastă decît în vremea lui Ceaușescu. Se face acest lucru deoarece nu avem un tratat de bază româno-ungar? Indiferent de

existența unor norme sau standarde europene, ar trebui să existe o luciditate și o voință clară în derularea anumitor probleme. Copiii maghiari nu au dreptul să învețe în școlile profesionale în limba lor maternă, nu au dreptul să se facă timplari sau lăcătuși, frizeri în clase în care să învețe în limba lor maternă, deoarece nu am semnat încă un tratat de bază româno-ungar? Și imediat după ce va fi semnat tratatul, copiii maghiari vor avea acest drept? Guvernul se joacă cu standardele și normele internaționale. Dacă găsim o normă obligatorie, atunci sintem gata să acordăm anumite drepturi, dacă nu, atunci le anulăm și pe cele existente.

Să înțelegem de aici că, atît timp cît politica guvernanților noștri va fi aceeași, dvs. veți fi împotriva semnării tratatului?

Noi sintem pentru semnarea cât mai urgentă a unui tratat care ajută la rezolvarea problemelor comunității maghiare, dar nu prin simpla sa existență, ci prin faptul că include anumite dispoziții în acest sens.

În ultimul timp, guvernele României și Ungariei s-au arătat mult mai conciliante în privința semnării tratatului decît UDMR. Cum se explică acest lucru?

UDMR nu a cerut niciodată ne semnarea acestui tratat. Inițial, atît UDMR, cît și partea ungară, au cerut o detaliere mult mai amplă a problemei minorităților în cadrul Tratatului de bază. S-a plecat de la ideea că ar trebui să existe un document adițional referitor la minorități. Deoarece Tratatul de bază în sine nu oferă un cadru destul de larg pentru a include foarte multe probleme concrete, ar trebui să se elaboreze un acord despre problema minorităților care să fie atașat Tratatului de bază. După aceea s-a renunțat la această idee și s-a acceptat ca, în cadrul tratatului, să se încerce totuși să se detalieze anumite probleme în legătură cu utilizarea limbii materne, funcționarea învățămîntului în limba maternă ș.a.m.d. Mai apoi s-a renunțat și la această idee și s-a rămas la includerea unor dispoziții internaționale, între care mult discutata Recomandare 1.201. Din acest punct de vedere, s-a ajuns la un compromis, deoarece Recomandarea 1.201 conține numai principii, nu și soluții. În articolul 11, pe care cred că foarte mulți nu-l cunosc nici acum, se vorbește de administrație autonomă sau de statut special în anumite zone tradițional locuite de minorități, conform legislației interne. Deci, de fapt, este un principiu pe baza căruia trebuie să se găsească pe plan intern soluțiile adecvate, prin modificarea legislației, printr-un dialog politic în Parlament ș.a.m.d.

De ce UDMR a cerut la Washington ca România să nu l se mai acorde clauza nașunii celei mai favorizate?

Nu s-a cerut acest lucru. În hotărîrea respectivă figurează ideea că, în legătură cu clauza nașunii celei mai favorizate, e necesar să se continue monitorizarea respectării drepturilor omului, a drepturilor minorităților etc. Această solicitare am adresat-o de foarte multe ori și Consiliului European - nu văd nici o diferență.

Care sînt sursele de finanțare a UDMR?

Puține. Cotațiile sînt o sursă de finanțare importantă, deoarece noi avem foarte mulți membri, peste o jumătate de milion de membri cotizanți, ceea ce este o diferență foarte mare față de partidele politice. Mai primim o subvenție din acea sumă vo-

tată de Parlament pentru susținerea organizațiilor minorităților, care, din păcate, nu e prea mare față de necesitățile UDMR. Din această sumă reușim să acoperim cheltuielile sediului central și unele cheltuieli legate de editarea presei interne a UDMR: buletine informative, monitor UDMR, cîteva publicații ale organizațiilor teritoriale. O altă sursă indirectă de finanțare este contribuția în munca organizatorică teritorială a birourilor senatoriale și a birourilor mai recent înființate ale deputaților. În acești cinci ani am primit ocazional și donații din străinătate, mai ales calculatoare, faxuri, multiplicatoare, telefoane. De la Guvernul Ungariei, UDMR nu primește fonduri - și aici iarăși s-a încercat să se facă o confuzie. Parlamentul ungar votează în fiecare an o anumită sumă pentru ajutorarea maghiarilor de dincolo de frontierele Ungariei. O astfel de sumă există și în bugetul României pentru românii care trăiesc în alte țări. Acea sumă este menită în exclusivitate pentru activități culturale, educaționale, științifice și nu ajunge la UDMR, care este o formațiune politică.

UDMR nu este implicată nici în gestionarea acestor bani veniți din Ungaria?

UDMR a fost cea care a elaborat modul de împărțire a banilor respectivi, prin înființarea așa-numitelor comisii formate din reprezentanții intelectualității. Deci, în cazul ajutorării învățămîntului, profesori, reprezentanți ai învățămîntului în limba maghiară, specialiști formează o anumită comisie și ei sînt cei care examinează nevoile, solicitările unor asociații, fundații, societăți care lucrează în domeniile învățămîntului. Deci beneficiarii acestor sume din Ungaria sînt de fapt asociații, societăți, fundații. În învățămînt se organizează tabere pentru copii, concursuri, recitaluri, eventual și mijloace necesare pentru procesul de învățămînt dacă nu s-a reușit să se procure așa ceva din bugetul statului etc. Sumele nu sînt prea mari.

Este adevărat că, înainte Congresului de la Cluj, Guvernul ungar a avertizat că va reduce aceste fonduri destinate comunității maghiare din România dacă radicalii din UDMR vor prelua conducerea?

Un candidat propriu la președinția României?

Care este strategia electorală pentru 1996? Pe cine veți sprijini la alegerile prezidențiale?

Încă nu știm. Urmează să cunoaștem cine vor fi candidații. Din cadrul UDMR avem propuneri de ce în ce mai multe să examinăm posibilitatea de a avea un candidat propriu în primul tur de scrutin. Deci nu exclud nici această posibilitate.

Care a fost scopul întîlnirii de două ore pe care ați avut-o recent cu președintele Iliescu?

S-au ivit o serie de probleme foarte urgente. După Congres am fost atacat din toate părțile în legătură cu deciziile noastre, inclusiv prin declarațiile venite de la Președinție. Am vrut să clarific această situație, mai ales că între aceste atacuri au fost o serie de declarații inalfabile, am fost făcuți teroriști, paramilitari, ilegali ș.a.m.d. În plus, problema Legii învățămîntului, care la acel moment nu fusese încă votată, era arzătoare. Nu m-am dus cu ideea obținerii unor rezultate concrete, ci mai mult pentru clarificarea unor poziții. Au fost probleme în care s-a reușit acest lucru, și o serie de probleme în care nu s-a reușit. Dar așa zice că astfel de discuții se impun periodic.

Mineriadele au fost pregătite din anul 1964

IX

Rolul justițiar al minerului in regimul Iliescu

În raportul senatorului Sabin Ivan despre mineriada din 13-15 iunie 1990, care n-a mai fost dezbătută niciodată în Parlament, a fost consemnată declarația cu valoare de-acum emblematică a directorului SRI, anume că, prin refacerea ordinii sociale, minorii au executat o operă justițiară. Aprecierea d-lui Măgureanu nu pare deloc gratuită, căci există suficient de multe motive să considerăm că o asemenea judecată angajează o anumită perspectivă din interiorul fenomenului mineriadelor. Răspunsul la întrebarea de ce tocmai minerul a trebuit să îndeplinească un asemenea rol justițiar nu este deloc simplu și a necesitat o muncă de documentare de câteva luni în arhivele Centrului de Cercetări Antropologice din București. Rezultatele documentării au fost publicate de autor în numărul din 19-25 iunie 1992 al săptăminalului *Tinerama*, producând o violentă reacție în *Curierul național* din partea d-lui Septimiu Chelcea. Pe vremea aceea cercetător la Institutul de Psihologie, dl. Chelcea a fost reținerat ulterior de SRI, în funcția de rector al Institutului Național de Informații. Din documentarea noastră a rezultat că fenomenul mineriadelor este departe de a fi redus la simple reacții spontane într-o situație socială limitată a unei categorii de muncitori manifestând o puternică mentalitate de grup. Minerialele constituie rezultatul unor experiențe de laborator care au început în anul 1964. După o verificată tradiție bolșevică, Partidul Comunist Român va opta pentru selecția unor anume categorii socio-profesionale, în eventualitatea refacerii ordinii, prin ceea ce mai târziu a fost caracterizat drept operă justițiară - altfel spus, un eufemism aproape sinistru pentru expedițiile de pedepșă ale maselor muncitorești, asmuțite împotriva unor grupuri protestatare. Minerii prăși să intrunească o serie de trăsături psiho-comportamentale și educaționale care îi fac apti tocmai pentru acest tip de misiuni justițiare: nivelul de instruire precară, munca dură și executată în condiții speciale de izolare, estomparea nivelului critic individual ca rol al unei puternice mentalități colective, supunerea sub comanda unui șef unic, manifestarea unei sensibilități mai acute față de zvonuri. Ierarhia de grup a celor care prestează o muncă fizică dură este rudimentară și elimină formele de comandă intermediare. Ordinul se transmite optim de la șeful de grup spre executați.

Experimentul Berevoiești

Experiențele pe mineri au început la 1 iulie 1964, când Președintele Academiei Române recunoaște antropologia socială și culturală ca știință aplicată și prospectivă. Drept urmare, va fi înființată o secție cu acest profil în cadrul Centrului de Cercetări Antropologice din București. Prima cercetare

proprie va fi extinsă la o arie regională de către Vasile V. Caramelea, antropolog și sociolog, în stațiile-pilot de la Berevoiești și Cimpulung-Muscel. Cercetările întreprinse de Caramelea au urmărit realizarea studiului omului total (biologic-psihiologic-social-cultural-istoric-economic), pe baza unui sistem propriu românesc, numit „integral-dinamic”. Rolul acestui experiment, care s-a extins până în anul 1991, a fost acela de a fi creat omul nou (Vasile V. Caramelea, *Studii și cercetări de antropologie*, 9, tomul 2, 1972), prin distrugerea dirijată a valorilor tradiționale ale poporului român. Acest obiectiv a fost asumat în mod explicit de creatorii Experimentului Berevoiești, așa cum vom vedea în cele ce urmează. Conform declarațiilor lui Caramelea, ca aplicare a metodelor de analiză proprii antropologiei sociale, „specialistul va putea să orienteze, să organizeze și să conducă științific activitatea culturală de masă, contribuind la optimizarea producției, la stimularea dezvoltării unor modele comportamentale valoroase. Totodată, el va frâna comportamentele negative care intervin în structura personalității individului și a grupului uman, dirijând în sensul dorit de societate procesele socializării și instruirii în acțiunea educării membrilor ei” (*Curs de antropologie socială și culturală*, (ținut în anul 1972/1973 la Facultatea de Filosofie, secția de filosofie și sociologie a Universității din București).

După anii '70, rezultatele Experimentului Berevoiești sînt exploatate de laboratoarele de sociologia propagandei și de manipulare a maselor de la Academia „Ștefan Gheorghiu”, cit și de Departamentul Securității Statului, care aveau să experimenteze la Berevoiești, cit și în alte localități, o industrie a zvonurilor și a dezinformării. La Experimentul Berevoiești și implicit a creării omului nou s-au implicat direct sau ca autori morali: Academia RSR, cu majoritatea institutelor aferente, Consiliul de Miniștri, Facultatea de Filosofie a Universității din București, CC al UTC, Academia „Ștefan Gheorghiu”, Ion Iliescu, Marian Dan, Antonie Iorgovan, Vasile Văcaru, Constantin Schifirnet, Cătălin Zamfir, Vladimir Pasti, Tudor Bugnariu, Septimiu Chelcea, Virgil Măgureanu. Experiențele au început de la bun început pe mineri. În 1964 a fost studiat un eșantion de 500 mineri, de la minele de lignit din Valea Podului (satul Berevoiești-Pămînteni) și Drăgana (Berevoiești-Ungureni). S-a urmărit, îndeosebi, capacitatea de adaptare psiho-fiziologică a omului față de specificul unui mediu nou, în trecerea de la munca agricolă la activitatea în subteran, comparativ cu un lot de forestieri și unul de muncitori din domeniul construcțiilor de mașini (Cimpulung). În 1966 s-a semnalat excitabilitatea mai crescută, atît pentru mușchi cit și pentru nerv, la minerii cu un nivel mai mare de instruire (*Studii și cercetări de antropologie*, 1, tomul 3, 1966). Cercetările de ergonomie desfășurate în cursul aceluiași an au relevat faptul că adaptarea agri-

cultorilor la munca în subteran prezintă, comparativ cu adaptarea la alte activități industriale, cele mai multe cazuri de perturbări (nevroze, psihoze, accidente de muncă, morbiditate profesională crescută, tulburări funcționale pînă la limita stării patologice). La nivel republican, minerii de la Berevoiești au prezentat cel mai însemnat grad de hiperexcitabilitate neuro-musculară. La modul general, faptul poate fi pus în legătură cu carența stimulărilor metabolice ale radiației solare (Gh. Tănăsescu, V.V. Caramelea, A. Chițu, C. Roman etc.). Sociologul Traian Herseni revendică relativa interdependență a personalității muncitorului față de factorii de mediu, în timp ce isteria industrializării forțate începe să crească exponențial. Probabil că tot atunci este identificat de PCR și principalul inovat al inadapării țărănilor la munca industrială și în subteran: cultura tradițională. Anchetele de psihologie socială agrară din stația-pilot de la Berevoiești, inițiate de Traian Herseni și V.V. Caramelea în 1968, descoperă că: „Munca în CAP fiind insuficient organizată, iar participarea cooperativelor foarte neregulată, prezintă diferențe sensibile față de munca din întreprinderea minieră. De aici, însă, decurg și unele schimbări în configurația comportamentală, în personalitate, care nu va mai fi dirijată către tradiție” (*Studii și cercetări de antropologie*, 1, tomul 5, 1968). Caramelea generalizează testul biografiei sociale, inițind cercetarea relației om-casă, în studiul complex al personalității; probleme legate de structura familiei; schimbări psiho-culturale; limbaj etc.: „Nu există nici un motiv să ne limităm în viitor numai la metodele folosite pînă în prezent. Și metodele altor discipline vor putea fi utilizate în măsura indicațiilor”. Indicațiile nu au intrizat să apară, și la Berevoiești au fost experimentate reacțiile minerilor la psihonele sociale, la sinistoză și zvonuri. Studiile de ergonomie din 1966 au relevat că minerul are cea mai bună musculatură a brațului și a celselor pumnului (*Studii și cercetări de antropologie*, 2, tomul 3, 1966).

Dare de seamă despre tineretea domnului Măgureanu

Primul curs de antropologie socială se introduce în anul de învățămînt 1971/1972, în programa studenților din anul IV a Facultății de Filosofie a Universității din București. Studenții de la Filosofie și apoi cei de la Sociologie încep să-și facă practicile de vară la Berevoiești. Perioada coincide cu sosirea lui Virgil Măgureanu în Universitate, ca asistent universitar la catedra de socialism științific a Facultății de Filologie, poziție din care activează și în cadrul Facultății de Filosofie. În cadrul practicii de vară a anului 1972, studenții Facultății de Filosofie scot un număr special al revistei *Universitas*, dedicat Conferinței Naționale a PCR, realizat cu sprijinul Comitetului Județean de Partid Argeș și al Comitetului de Partid Cimpulung. Pe pagina 1 este publicată o telegramă adresată lui Nicolae Ceaușescu, în finalul căreia se vorbește despre îndeplinirea unui deziderat fundamental al filosofiei marxiste, și anume crearea omului nou, care este tot una cu minerul de la Berevoiești. Numărul conține o serie de aprecieri legate de Experimentul Berevoiești. V.V. Caramelea: „Personalitatea umană, în lumina politicii partidului nostru, trebuie să fie

o personalitate a societății socialiste multilateral dezvoltate, o personalitate complex dezvoltată. Acesta este obiectivul final al cercetărilor noastre, de a urmări prin cercetări concrete cum se fluorează această personalitate”. Gheorghiuț Geană, cercetător științific: „Sîntem pe cale de a construi niște instituții noi. Pe ce să construim aceste instituții, pe un teren gol, rezultat din eradicarea vechilor instituții? Dacă vom porni exclusiv de la premisa că cultura noastră este mistică, magică etc., nu vom reuși să construim niște instituții trănice. Nu dorim o perpetuare a elementelor tradiționale în toate funcțiile lor”. Septimiu Chelcea, asistent universitar: „Stația de la Berevoiești are fără îndoială meritul de a fi trasat prima linie din conturul psihologic al poporului român”. Cătălin Zamfir, asistent universitar: „Este necesar să se modifice cultura, mentalitatea, sensibilitatea oamenilor”. Simultan cu experimentalul de la Berevoiești, Ion Iliescu, prim-secretar al CC al UTC, ministru cu problemele tineretului, declara în 1968: „Plenara CC al PCR din 29 nov.-1 dec. 1967 a subliniat necesitatea studierii sistematice a tineretului. În acest scop propun înființarea Centrului de Cercetări pentru Problemele Tineretului, care să inițieze anchete în teren, privind factorii care condiționează viața, munca, pregătirea acestora, evidențind fenomene noi”. Arhivele respectivului centru din strada Oneghi nr. 4-6 relevă faptul că în următorii ani au fost investigate 622 localități din teritoriul național. La anchetele sociale au participat Vasile Văcaru și Vladimir Pasti, din partea CC al UTC, și Constantin Schifirnet, din partea Centrului de Cercetări pentru Problemele Tineretului. S-a putut trage concluzia că valorile fundamentale tradiționale nu mai constituie nucleul sistemului de valori din sat, că s-a produs o instabilitate valorică, un dezechilibru axiologic, că valorile tradiționale legate de proprietate aproape că au și dispărut, în timp ce meseria de miner se bucură de cel mai mare prestigiu.

În loc de concluzii

După evenimentele din 1977 de la Lupeni, rezultatele Experimentului Berevoiești vor fi exploatate intens de DSS, care va instala o echipă specială de sociologi în Valea Jiului. În plan politic, rezultatul anchetelor sociale de la Berevoiești, Cimpulung, Govora, Colibași sau Slatina, cit și cele inițiate de Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului vor fi valorificate de colective de specialitate din Academia „Ștefan Gheorghiu”. Problemele legate de manipulare, mecanismele psiho-sociale ale acțiunii de convingere, eficiența propagandei prin intermediul cercetării sociologice vor fi abordate în lucrările și studiile lui P. Pănzaru, P. Mureșan, Gh. Spîncanu, V. Măgureanu, S. Chelcea. După revoluție, cea mai mare parte din personalul angrenat în aceste delicate experimente psiho-sociale va emana în funcții-cheie. După mineriada din 13-15 iunie 1990, sediul stației-pilot de la Berevoiești a fost devastat de poliție, care a sustras cu precădere documentația. Ca o coincidență, în același Berevoiești, SRI și-a îngropat vremelnice o parte din arhive, unele conținând documente sustrate din sediile PNL și PNTCD, în iunie 1990.

CORNEL IVANCIUC

Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru cele consemnate în serialul publicat în revista „22”.

Tîrgul de carte, București 1995

Ediția a III-a a Tîrgului internațional de carte (București, 8-11 iunie 1995) a reunit în spațiul Galerilor Teatrului Național (etaj 3/4) 138 de edituri și numeroase instituții de cultură, imprimării și societăți de difuzare.

Între acestea, editura *Humanitas* s-a impus cu pregnanță nu numai prin titlurile prestigioase prezentate la stand și prin distincția grafică, dar și datorită științei de a armoniza noutatea editorială cu tradiția valoroasă. Doamna Adriana Irimia, director editorial, și dl. Vlad Russo, redactor, trasează succint planul editorial: la Tîrg vor fi lansate 5 titluri noi și colecția *Paradigme*, cuprinzând opere fundamentale de filozofie. Între primele se numără și Zhor în bătaia săgeții de H.-R. Patapieviici - uimitor eseu al devenirii -, precum și romanul lui Alex Mihai Stoenescu, *Patimile Sf. Tommaso d'Aquino*, despre care Petru Creția și M. Zamfir afirmă că ar fi o carte excepțională, în felul ei unică în literatura română. Colecția *Paradigme* vine să completeze seria celorlalte, lansate de editură: *Tratate - Referințe*, *Istoria ideilor*, *Religie*, *Cărțile fundamentale despre democrație*. În anul 1994, *Humanitas* a editat 74 de titluri; pentru 1995 își propune 103-105 titluri de carte.

Despre *Cartea Românească*, editura Uniunii Scriitorilor, d-na Magdalena Popescu Bedrosian, director al acesteia, afirmă: „Într-un fel, editura îi merge mai bine decât în anii imediat următori lui '89 - în alt fel, mai rău. Zic mai bine pentru că am reușit să depășim faza de stagnare a producției de carte și am înțeles, datorită aflului de manuscrise venite la editură, că reprezentăm pentru scriitorii un reper stabil. Trebuie să ne onorăm cum se cuvine această promisiune de stabilitate. Ministerul Cultu. ii ar fi putut să ne ajute, așa cum a procedat și cu alte edituri - doar că pentru noi nu s-au găsit fonduri! Ne-a sprijinit Uniunea Scriitorilor, atât cât a putut.

Subvenții cu picătura

La standul editurii *Univers* (director Mircea Martin), d-na Olga Jora, redactor, punctează câteva repere de activitate: „După '89, editura a pornit la drum cu un portofoliu plin de copyright-uri, ca urmare a celor 35 de ani de colaborări cu edituri străine. Astăzi publicăm aproximativ 50 de titluri pe an (...) Ne-am axat pe colecții și serii de autori; colecția *Amor* a pus editura în fața unui paradox psihologic: saturat de maculatură pornografică, publicul i-a acordat prea puțină atenție. În schimb, cartea SF se vinde multumitor. Ministerul Culturii nu ne-a trimis nici acum fondurile promise pentru colecția de autori români *Ithaca*. Noi încă mai așteptăm...”

Cultura Națională a înglobat 10 edituri de stat, cărora le-a permis să își păstreze numele; acestea sînt sprijinite cu subvenții de Ministerul Culturii.

Georgeta Dimisianu, redactor-șef al editurii *Albatros*, recunoaște că inițial a fost o apărătoare a formulei de integrare în *Cultura Națională*, deoarece „e greu să faci cultură de calitate fără sprijin. Astăzi însă consider că nu formula e proastă, ci felul în care e condusă această macrostructură. (...) Ne descurcăm foarte greu cu tipografiile - avem cărți achitate integral, care totuși zac de 2 ani în tipografie”.

Cornel Bistriceanu, redactor-șef la editura *Minerva*, afirmă, la rîndul său, că formula de integrare în *Cultura Națională* nu e deranjantă, doar că „fondurile se deplasează spre noi cu picătura, iar pretențiile tipografiilor sînt mereu în creștere. E absurd să depindem de o administrație comună și greoaie (...) Vom încerca, de săptămîna viitoare, să obținem independență în administrația fondurilor alocate nouă”.

Editura Fundației Culturale Române (redactor-șef Doina Mandaj), înființată cu cinci ani în urmă, invi-

cuprinde 5 volume, ultimul dedicat scriitorilor din Basarabia. În perioada 1993-iunie 1995 au fost editate 25 de titluri. Pe lângă colecțiile *Fundamenta* și *Pantheon*, *Editura Fundației* lansează două noi colecții: *Cărțile lumii* și *Clasicii noștri*.

Între risc și câștig

Tot prosperă se declară a fi și editura particulară *Nemira* (director general Valentin Nicolau). În ultimul an, editura a publicat aproximativ 200 de cărți, dintr-un fond de copyright-uri achiziționat din vreme. *Cerul văzut prin lentilă* de H.-R. Patapieviici și *Mircea Eliade* de Ioan Petru Culianu au fost marile noastre succese editoriale”, declară d-na Cristina Nicolau, șef birou secretariat. De asemenea, cărțile SF sînt foarte bine primite de public - cititorul de SF este cel mai fidel cumpărător. Ne propunem și pentru viitor, cu

Editura Institutului European Iași (director Anca Untu-Dumitrescu), înființată în 1990, dispune de o tiparniță, dăruită de Fundația Europeană Drăgan. „Ne permitem să edităm carte de cultură, am publicat pînă acum peste 100 de titluri”, afirmă dl. Sorin Pirvu, redactor-șef.

Editura este structurată pe colecții, de fiecare răspunzînd 1-2 experți, care au putere deplină. Tirajele noastre variază între 3.000 și 5.000. Cărțile din *Biblioteca de engleză* au fost foarte bine primite. Ne preocupăm mult istoria - adunăm documente despre diferite epoci și evenimente (...). Dacă sîntem o editură prosperă? Cred că da”.

Editura *Aldus* din Brașov (director Astrid Kérmel) a luat ființă în 1991. Radu Silvestru, redactor, prezintă editura: „Ne-am axat pe carte privind istoria orașului Brașov și a sașilor din Transilvania - scrise de autori brașoveni; am editat câteva volume de poezie, o *Mapă de grafică* și

orice risc, lansarea de scriitori români. Radu Aldulescu și Lucian Vasilescu sînt numai două exemple”.

Anca Dumitrescu, director relații cu presa la *Grupul editorial ALL*, spune: „Mi se pare nedrept faptul că Laurențiu Ulici, președintele Uniunii Scriitorilor, a organizat exact în perioada Tîrgului întîlnirea cu scriitorii din diaspora. Aș spune că e o concurență fără rost - nu cred că diaspora nu ar fi fost interesată de Tîrgul de carte. Cit despre *Grupul editorial ALL*, la care s-a adăugat recent și *ALLFA* (specializată în literatură română și universală), acesta a publicat în perioada 1994-iunie 1995 cca 150 titluri de carte, cu un ritm de 10-15 titluri pe lună, alese din toate domeniile. „Ne interesează atît valoarea culturală a cărților, cit și oportunitatea unei afaceri. Sîntem prosperi”, afirmă d-na Anca Dumitrescu.

Editura *Paideia* a luat ființă în 1991 (director Ion Băncșoiu). „Sîntem numai doi redactori, afirmă d-na Eugenia Petre. Posedăm tiparniță, de aceea nu sîntem nevoiți să edităm cărți comerciale, ne permitem să alegem carte de cea mai bună calitate”. În 1994, *Paideia* a scos 9 titluri; la Tîrg s-a prezentat cu 4 cărți de prestigiu, precum: *Toma d'Aquino - Ființa și esența*; *Descartes - Exponere despre metodă*; *Hegel - Viața lui Ius*.

Editura *DU Style* (director Doina Uricariu) are exclusivitate pentru opera Anei Blandiana și a lui Nicolae Breban. „Fundația Soros ne-a sprijinit mult. În anul care a trecut am editat 14 titluri de carte cu risc material mare (...) Colaborăm direct cu cititorii - cred că am avut, între edituri, cele mai multe întîlniri cu publicul cititor”, afirmă Doina Uricariu.

poezie, precum și carte în limba germană (din acest punct de vedere sîntem a doua editură, după *Kriterion*). În privința graficii, putem afirma că am lansat un *-stil Aldus*, tîntind o distincție clasică”. În 1994-iunie 1995 am publicat 12 cărți. Vom participa la Tîrgul de carte de la Frankfurt. Greutățile sînt mari, le facem față doar prin muncă și pasiune”.

Cartea și chinurile lui Tantal

Vineri 9 iunie, la standul editurii *Humanitas* a avut loc lansarea cărții lui H.-R. Patapieviici, *Zhor în bătaia săgeții*. Emoționanta scrisoare-discurs a d-lui Gabriel Liiceanu a produs efectul pe care îl așteptăm de la artă: asistența numeroasă pîrea să fi uitat de disconfortul după-amiezii sufocante de vară. Succesul editorial a fost pe măsură.

Am cerut părerea citorva vizitatori ai Tîrgului asupra acestei „sărbători a cărții”.

Andrei Ioana, arhitect: „Sărbătore, da, pentru că sînt cu adevărat superbe, cărțile. Îți vine să le mîngii - dar de unde bani să le și cumperi?”

Marian Petre, student: „Eu, ca student, nu pot decît să privesc. E dureros. De ce măcar *Humanitas*-ul nu scoate și ediții mai ieftine pentru noi, studenții?”

Eliza Damian, medic stagiar: „O carte de medicină care m-ar interesa enorm costă 60 dolari. Nu e absurd? La *Albatros* am găsit cîteva cărți bune și ieftine.”

Adrian Matei, profesor pensionar: „Acum mă refer la cărțile *Humanitas*: fiind atît de scumpe, noi, intelectualii, care nu sîntem oameni cu bani, le primim ca pedepsă de zei - iar cine are bani nu cumpără carte, de regulă”.

DIANA TURCONI

Avem în proiect, pentru 1995, 60-70 de titluri. La Tîrg am prezentat mai cu seamă cărți ale scriitorilor din diaspora. Suprapunerea „întîlnirii scriitorilor români din toată lumea” de la Neptun peste perioada Tîrgului ne-a creat dificultăți în lansarea cărților. Pe viitor, trebuie evitate asemenea erori de organizare - nu are sens ca două evenimente culturale importante să se „saboteze” reciproc”.

diată de mulți din pricina subvențiilor de la Guvern, afirmă: „Nu sîntem o editură prosperă, noi tîntim valoarea, ne respectăm cititorii. (...) Ca subvenție, primim comandă de carte”. În cadrul Tîrgului a fost lansat *Dicționarul scriitorilor români* (vol. 1) de M. Zăciu, M. Papahagi, A. Sasu ș.a., carte care a necesitat o investiție de cca 100 milioane lei, dar s-a dovedit a fi un succes editorial. *Dicționarul...* va

Barometrul de opinie publică - iunie 1995

La inițiativa și cu sprijinul financiar al Fundației Soros se derulează, începând cu anul 1994, Barometrul de opinie publică. Sondajele au fost realizate pe eşantioane cu reprezentativitate națională (cca 1.200 intervieuați), pe rând, de către IMAS (martie '94), IRSOP (iunie '94), IMAS (septembrie '94), IRSOP (decembrie '94), Institutul de cercetare a calității vieții (martie '95), Centrul de sociologie urbană și regională (iunie '95). Rezultatele au fost de fiecare dată controlate de către un alt institut din cele participante la program. Rezultatele celei de-a șasea etape a Barometrului (desfășurată în perioada 1-7 iunie a.c.) au fost prezentate într-o conferință de presă (luni 19 iunie 1995) de către Dorel Abraham - directorul Centrului de sociologie urbană și regională, prof. univ. dr. Lazăr Vlăsceanu, prof. univ. Călin Anastasiu și Ionel David - coordonatorul programului din partea Fundației Soros.

Ierarhia partidelor:

PDSR	28%
PNTCD	12%
PD (FSN), PAC, UDMR, PRM	cite 7%
PUNR și PSM	cite 5%
PER	4%
PDAR	3%
PNL-CD și PL '93	cite 2%
PSDR, PNL-Quintus, PNL-Câmpeanu și Mișcarea Ecologistă	cite 1%

Convenția Democratică ca atare (cel interviueat nu a nominalizat nici unul din partidele componente) a înrunit 8% din opțiuni.

Față de martie '95, se constată o scădere a opțiunilor pentru: PD-FSN (5%); PDSR (4%); PNL-CD și PER (2%); PDAR (1%).

Creșteri au înregistrat: PNTCD (3%); PAC și PRM (2%); PUNR, UDMR și PSM (1%).

Se constată menținerea polarizării electoratului între PDSR și CDR, polarizare ce a caracterizat întreaga perioadă de după '90. De remarcat că partidele ce au părăsit CDR își păstrează electoratul. Nouitatea vine din faptul că aceste partide (PAC, PL '93, UDMR și PSDR) reușesc, împreună cu PD, aproape un sfert din electorat. Se creează în acest fel un al treilea pol (24%), în afara PDSR (28%) și CDR (23%).

E îngrijorătoare proporția mare (28%) a indecișilor, care a crescut progresiv și semnificativ față de martie '95 (21% indeciși) și decembrie '94 (15% indeciși).

Topul candidaților la președinție:

Ion Iliescu	32%
Emil Constantinescu	18%
Adrian Năstase	7%
Petre Roman	4%
Gheorghe Funar	3%
Corneliu Coposu, Nicolae Manolescu, Ion Rațiu, Corneliu Vadim Tudor	cite 2%
Ilie Verdeț, Teodor Meleșcanu, Markó Béla	cite 1%
Nu răspund sau nu știu	21%

Topul popularității (obținut prin diferența între opiniile pozitive și cele negative):

	opinii pozitive	opinii negative	diferență
Adrian Năstase	60%	27%	+33%
Ion Iliescu	56%	39%	+17%
Oliviu Gherman	35%	34%	+1%
Petre Roman	44%	47%	-3%
Emil Constantinescu	42%	45%	-3%
Nicolae Manolescu	22%	26%	-4%
Corneliu Vadim Tudor	36%	42%	-6%
Corneliu Coposu	32%	54%	-22%
Nicolae Văcăroiu	35%	57%	-22%
Gheorghe Funar	29%	52%	-23%
Ilie Verdeț	19%	55%	-36%
Markó Béla	9%	47%	-38%

Față de martie '95, s-a produs o scădere a popularității la: Nicolae Văcăroiu (cu 16%), Adrian Năstase (cu 15%), Ion Iliescu (cu 14%), Petre Roman (cu 9%), Oliviu Gherman (cu 8%), Emil Constantinescu (cu 7%), Nicolae Manolescu (cu 2%) etc.

A crescut, în schimb, popularitatea lui Corneliu Coposu (cu 11%), Corneliu Vadim Tudor (cu 6%), Ilie Verdeț (cu 4%), Gheorghe Funar (cu 1%).

Ierarhia nemulțumirilor (prin diferența între opiniile pozitive și cele negative):

	opinii pozitive	opinii negative	diferență
banii	20%	80%	-60%
vița politică	15%	75%	-60%
curățenia localității	31%	69%	-38%
transporturile	46%	49%	-3%

Ierarhia temerilor:

	opinii pozitive	opinii negative	diferență
prețurile		56%	
un război în zonă		34%	
șomajul		32%	
boala		29%	
criminalitatea		19%	
tulburări sociale		12%	
instaurarea unei dictaturi		6%	

Mulțumirea față de nivelul de trai:

61% sint nemulțumiți în diverse grade 39% sint destul de mulțumiți sau foarte mulțumiți

Cum apreciați veniturile actuale ale familiei dvs.?

72% banii ajung numai pentru strictul necesar (41%) sau nici pentru strictul necesar (31%) sau un trai decent, dar nu-și permit să cumpere tot ce au nevoie

1% pot să cumpere tot ce le trebuie

Se remarcă o sărăcie accentuată, în care doar 1% (2% în martie '94) din populație are tot ce-i trebuie, fără să fie nevoită să se restrângă de la ceva. Față de martie '95, numărul celor care consideră că duc un trai decent a scăzut cu 5%, procento pe care le regăsim în categoria săracilor, a celor ce-și pot permite numai strictul necesar sau nici măcar alt.

Cum este viața dvs. în prezent comparativ cu cea de acum un an?

mai proastă 44%
mai bună 17%
la fel 39%

Cum apreciați activitatea următoarelor instituții?

	opinii pozitive	opinii negative
Parlament	18%	78%
Guvern	26%	71%
Primărie	37%	61%
Justiție	36%	56%
Biserica	87%	12%
Armata	89%	7%

Față de sondajele anterioare, cel mai mult s-a degradat imaginea Parlamentului, apoi a Guvernului, Primăriei și Justiției. De o imagine bună se bucură doar Armata și Biserica. Această nemulțumire față de instituții nu e specifică electoratului român, caracteristică României e însă ponderea importantă a nemulțumirii, mai ales în privința Parlamentului.

Nemulțumirea față de Guvern, în următoarele domenii:

	mulțumit	nemulțumit
salarii	8%	92%
nivel de trai	10%	90%
locuri de muncă	9%	89%
combaterea corupției	11%	86%
industrie	14%	79%
agricultură	20%	77%
combaterea criminalității	22%	73%
sănătate	33%	65%
cultură	37%	55%
învățământ	40%	54%

Prof. Lazăr Vlăsceanu remarca existența unei corespondențe între procentele „mulțumirilor” și electoratul PDSR.

Citirea ziarelor:

Cotidian local	40%
Evenimentul zilei	29%
Adevărul	12%
România liberă	11%
Gazeta sporturilor	7%
Sportul românesc	4%
Ziua, Jurnalul național	cite 3%
Curierul național, Tineretul liber	cite 2%

14% dintre subiecți sint abonați la cel puțin o publicație.

Audiența posturilor de radio:

România-Actualități	65%
Post teritorial public	28%
Post teritorial particular	19%
România-Tineret	9%
România-Cultural	6%
Post străin	6%
Post străin în limba română	5%
Antena satelit r	3%

84% dintr-o subiecți au aparate de radio. Față de sondajele anterioare, a scăzut audiența posturilor România-Tineret și România-Cultural. A crescut semnificativ audiența posturilor teritoriale particulare.

Audiența posturilor de televiziune:

TVR 1	85%
TVR 2	33%
Post străin	30%
Post teritorial particular	25%
Post teritorial public	12%
Televiziunea unei țări vecine	11%

8% dintre subiecți nu au televizor, 54% au antenă obișnuită și 38% au antenă satelit sau cablu. Extinderea televiziunii prin cablu e spectaculoasă, ea a pătruns puternic și în mediul rural.

Comparativ cu perioadele anterioare, crește semnificativ audiența posturilor locale particulare (de trei ori față de martie '94) și a posturilor publice teritoriale (de două ori față de martie '94).

De unde aflați cele mai multe lucruri despre viața politică din țară?

	iunie '95	martie '95
de la televizor	58%	61%
de la radio	21%	20%
din ziare	9%	9%
de la cunoștinți	7%	5%
nu mă interesează		
viața politică	5%	7%

A consemnat OANA ARMEANU

SEMNAL • SEMNAL • SEMNAL •

IRINA HOLDEVICI

Autogestie și relaxare
Editura CERES, București,
1995, 168 pagini, 1.900 lei

Fiecare dintre noi poate să clacheze dacă stresul este prea mare. Deci și o persoană echilibrată poate dezvolta tulburări psihologice temporare.

Persoana poate trăi o stare de disfuncționalitate sau chiar o „cădere psihică bruscă”, aceasta din urmă instalându-se în urma unei psihotraume severe (accident, incendiu, doliu).

Reacția la stres se instalează treptat atunci când individul este supus un timp îndelungat unor condiții de tensiune psihică, când este atinsă imaginea de sine, situația maritală, profesională, materială.

De regulă, individul își revine bine când situația stresantă a fost înălturată, deși uneori pot rămâne reacții reziduale (atingeri ale imaginii de sine) sau o vulnerabilitate crescută față de un anumit gen de stresori.

Conceptul de stres, așa cum îl cunoaștem noi astăzi, își are originea în cercetările de fiziologie întreprinse pe ani-

male de Hans Selye (1950), care descrie așa-numitul „sindrom general de adaptare”, sindrom ce caracterizează reactivitatea organismelor biologice la stres. (...) Oamenii, ca indivizi izolați au rareori posibilitatea de a influența evenimentele stresante externe. Tot ce pot face este să-și însușească niște strategii adaptative care să-i facă mai rezistenți la agresiunile psihice și mai eficienți în activitate.

După descrierea mecanismelor psihologice ale stresului public, lucrarea „Autogestie și relaxare” a Irinei Holdevici oferă cititorilor cîteva metode simple de prevenire și combatere a consecințelor negative ale stresului. Acestea sint autogestia, gândirea pozitivă, relaxarea și autoprogramarea mentală.

Sint descrise în detaliu tehnici simple de autoreglare a stărilor psihice, tehnici pe care subiecții le pot practica independent, fără a apela la serviciile unor cabinete de specialitate. Ajutîndu-se singuri, aceștia vor face economie de timp, bani și tranchilizante, evitînd să devină pacienții cabinetele de psihoterapie sau psihiatrie.

Mai mult, aceste tehnici de autoreglare nu au doar un rol psihoprofilactic, de prevenire a producerii unor tulburări nevrotice și psihosomatice, ci și un rol autoinformativ, practicarea lor de către oamenii sănătoși contribuind la creșterea eficienței unor procese și funcții psihice (se obține o mai bună concentrare a atenției, o memorie cu indicatori superiori, o voință mai puternică și un echilibru emoțional de nivel superior) și a randamentului în activitate.

AL. ZUB

Discursul european între euforie și scepticism

Conceptul de Europă s-a modificat de la cel geografic la cel spiritual

Recentele festivități dedicate încheierii celui de-al doilea război mondial au relevat, între altele, cât de greu se poate distinge, după o jumătate de secol, între învingătorii și învinșii de atunci. Un „război rece” a făcut ca între timp marea învinsă de ieri, Germania, să se plaseze oarecum în centrul unei vaste construcții europene, iar Uniunea Sovietică, principala beneficiară a „războiului cald”, să apară, fie și sub altă formă, în postura de aspirantă la structurile euro-atlantice.

Echilibrul bipolar de după război a cedat unui echilibru mai complex, pluralist, în care Europa își caută încă locul. În același timp, economia de piață liberă s-a impus peste tot, cel puțin ca idee, ca formulă de viitor, liberalismul fiind perceput ca o ideologie în plină expansiune pe glob, dacă nu chiar, ca la Fukuyama, a totbiruitoare.

Asemenea schimbări nu erau de imaginat până de curând. Totuși ele se întemeiază pe eforturi și soluții mai vechi, dincolo de secolul nostru. O vastă „literatură” le evocă, de la proiectul napoleonic al unei Europe federalizate până la febrila mișcare europeană din vremea noastră. Conceptul de Europă s-a modificat între timp sensibil, accentul deplasându-se de la sensul geografic, nici el tocmai sigur, spre cel spiritual, care preocupă tot mai mult lumea de azi. Progresul comunicațiilor și schimbărilor de orice fel aducându-se în chip firesc un asemenea fenomen. Până nu demult, Europa se confunda cu Occidentul și se oprea la „ridul Berlinului”. Ultimele generații au fost de aceea foarte sensibile la simbolismul liniilor roșii de pe hartă și la elocvența sîrmei ghimpată întinse pretutindeni în estul european. Europa, s-a spus deja, nu mai e decât o parte a marelui continent euro-asiatic, una ale cărei trădături s-au definit în timp, prin acumulări și sinteze succesive: realitate complexă, aporetică, susceptibilă de noi și noi aprofundări.

Viziunea filosofică asupra unității europene nu concordă cu cea politică

Într-o „geografie cordială” a continentului, dacă e să apelăm la o mai veche expresie, conțeară, desigur, proiectele, dar mai cu seamă amintirile comune. O istorie bine tratată unește, una rău înțeleasă separă, după cuvîntul lui Fustel de Coulanges, atât de actual încă astăzi, cînd reflecția asupra trecutului se modifică spectaculos și un nou discurs se așteaptă, unul capabil să armonizeze aporiile naționale. Goethe a avut, desigur, o bună intuiție atunci cînd recomanda „liberarea de istorie” într-o epocă obsedată de istorism. Nietzsche va sesiza, la timpul său, „delirul național” ca o sursă de tensiune, identificînd semne ce priveau deja dorința de unificare a Europei.

Cum va arăta aceasta? Karl Jaspers, dacă e să rămînem în același sistem de referință, o închipuie realizîndu-se pe seama a trei concepte: libertate, istorie, știință. „Europa – susține cu temei filozoful – își trădează propria sa libertate atunci cînd iese din axul polarității, atunci cînd se liniștește, fie în siml unei ordini care-și uită limitele, fie în atitudini extreme ce neagă orice ordine. Dimpotrivă, Europa e prezentă ea însăși ori de cite ori este deschisă, liberă în tensiunea contrariilor, conservîndu-și posibilitățile și reînnoindu-se fără încetare din sursa ei vie, imprevizibil creatoare. Această realitate se nutrește atât din conștiința tragică a eșecului, cit și din aceea a jertfei critice. De unde nevoia apelului la istorie, ca sursă de reflecție asupra modului catastrofal în

care a fost gestionată pînă acum planeta noastră, pe seama unor state suverane născute din război și organizate pentru luptă. Numai un nou spirit, pluralist și tolerant, ar putea scoate lumea din impasul în care se află, spirit pe care Denis de Rougemont știa să-l definească în „L'avenir est notre affaire” (1977). Viitorul, în acest spirit, se face, se construiește, devine un program coerent de armonizare a intereselor.

Decamdată, dacă e să ne raportăm la realitățile din ultimii ani, viziunea filozofică asupra unității europene nu concordă întocmai cu cea politică. Aceasta din urmă a definit sfera de influență și vizele de integrare, producînd noi tensiuni, noi divergențe în loc să le aplaneze pe cele vechi printr-o asistență bine coordonată. Trilaterală inițiată la Vișegrad, ca substitut programatic pentru Mitteleuropa, poate fi amintită consensual, alături de războiul fratricid din Iugoslavia și de unele tensiuni interetnice din alte zone ale fostului „lagăr socialist”.

Statul român ar trebui să se preocupe și de un sistem regional de alianțe cu țările de la Vișegrad

Confuzia și frustrările au alimentat, în Est, un discurs lamentativ, adesea și incriminator, de la care nu se poate aștepta nimic bun. Logicii egoiste, programatice la Vestului i se opune aici o logică resentimentară, una de care profită mai ales vechiul aparat politic și represiv, convertit brusc la ideologia pieței libere și mimînd conduite democratice. Pe de altă parte, frica de Rusia și dezamăgirea produsă de Occident hrănesc și la cei mai luminați un scepticism aproape paralizant, a cărui formulă cea mai benignă e neutralitatea față de putere.

În adevăr, disoluția comunismului a deschis o prăpastie în fața căreia lumea apuseană există, în timp ce alte crize catastrofale se și anunță. Modelul sovietic nu mai e un model pentru nimeni, iar căutarea altuia s-a vădit pînă acum infructuoasă, deși se fac mereu trimiteri la diverse modele, atât pe tărîmul organizării socio-politice, cit și în sistemul securității internaționale. Perioada interbelică e cel mai des invocată, în România, sub ambele unghiri de vedere, deși consecințele ei n-au fost într-un tot benefic. Datele problemei s-au schimbat mult după încetarea războiului rece. Ele ar putea fi extrem de avantajoase pentru țara noastră, dacă statul de drept ar deveni aici o realitate indiscutabilă, cu un regim corespunzător al proprietății, cu garantarea drepturilor omului, cu instituții democratice conforme cu standardele existente. În acest caz, „intrarea în Europa” n-ar mai constitui o țintă priorităară, absolută, ci un fapt pur și simplu, o realitate benefică pentru lumea de azi și de mâine. Statul român ar trebui deci să se preocupe nu numai de sistemul de alianțe cu statele nord-atlantice, dar și de un sistem regional, avînd în vedere mai ales țările Pactului de la Vișegrad, care alcătuiesc deja un nucleu în perspectiva Europei Unite.

Analistul situației de azi există, firesc, între geopolitică și istorie. Perspectiva dinții îi poate sugera explicații pentru stîlca căutări și slăbiciuni evidente: cealaltă îi procură analogii pe linia unei comunități de probleme, situații, reflexe de comportament. Una neliștește, alta poate reconforta. În ambele cazuri însă reflecția despre acest timp în plină accelerație devine mai mult decît necesară. Václav Havel sesiza de curînd, în revista „Deutschland”, faptul că, pe de o parte, țările din partea postcomunistă a Europei doresc o integrare cit mai rapidă în structurile democratice apusene, iar pe de alta ele creează noi granițe, noi bariere. Tendința de a se închide în sine e pe alocuri destul de vizibilă. Libertatea a produs un șoc, efectele ei sînt adesea paralizante. După o lungă perioadă în care părea că timpul a încercuit, iar istoria că a stat pe loc, nevoia de identitate a irupt în forme explozive. Pentru a explica un asemenea proces, Havel cobora în timp pînă în sec. XII și chiar mai mult, convins că un întreg edificiu de certitudine a fost distrus, iar un alt sistem de valori e pe cale să se nască, însă decamdată lumea se află în plină confuzie, gata să adopte atitudini extreme: naționalism, șovinism, populism etc.

Chestiunea e dificilă, desigur, și comportă nuanțe în diversele „segmente” ale fostului „lagăr socialist”. Nuanțe aporetice, a căror definire corectă e o premisă indispensabilă pentru orice construcție, fie aceasta locală, regională, europeană sau mondială. În spațiul românesc, ele comportă o notă aparte, dată fiind asprimea dictaturii din ultimele decenii, care a făcut

imposibilă geneza unui spirit reformativ, pe seama noilor solidarități de care epoca avea atîta nevoie. Spre deosebire de Polonia, unde intelectualii au stimulat o mișcare sindicală anticomunistă, spre deosebire de Ungaria, unde kádărismlul a tolerat disidența și o anume stratificare socială, mai aptă să sprijine procesul liberalizării, în România totul părea închis, blocat, imposibil de repus în mișcare. Explozia socială din decembrie 1989 nu poate mira, așadar, după cum nici imensa derută ce i-a urmat.

Între principiile de reorganizare a societății adoptate atunci (nu altele decît cele care s-au impus la vecini) și evoluția ulterioară s-a instalat repede un dezacord ce a indispus pe mulți, dar mai ales acea elită intelectuală care se oferise din capul locului să sprijine procesul de reforme. Critica acesteia se va îndrepta deopotrivă spre „restaurația” internă și spre conduita Occidentului față de lumea răsăriteană. „Occidentul, remarca Al. Paleologu, nu mai ține la propriile lui valori. Nu mai ține la ele pentru că nu le mai cunoaște. Le confundă cu efectele lor secundare și degradate. Valorile occidentale sînt cele pe care bărbații și femeile din Est le-au apărut și conservat cu prețul libertății lor fizice, cînd nu chiar cu prețul vieții. Căci pentru ei aceste valori erau vitale, altfel pieriau nu doar ca ființe individuale, cum atîția au pierit, ci pieriau ireversibil ca entități istorice. Ele au fost antidotul împotriva generalizării lui homo sovieticus”.

Un alt tip de om se cere fasonat acum, pe seama unei filozofii de viață care întîrzie să se încheie și a unor instituții ce dispun momentan numai de forme, nu și de fondul indispensabil în orice construcție. Elitele pe care se conta la început s-au vădit neputincioase, incapabile să articuleze un discurs practic destul de convingător. Ele și-au păstrat funcția critică (desigur esențială), însă n-au reușit să se impună pe tărîm politic, în sfera legislativă, în administrarea tranziției spre un alt sistem. Puterile gravitaționale sînt încă destul de mari pentru a lăsa impresia, ca în „Ghepardul” lui Lampedusa, că „a trebuit să se schimbe ceva pentru ca totul să rămîna așa cum a fost”. Impresie subiectivă, desigur, fiindcă aceste puteri sînt constrînse de realități să facă și ceea ce nu doresc, spre a se pune la adăpost de viitor.

De altfel, în marea cacofonie politică în care asistăm, nimeni nu mai neagă teoretic economia de piață, nici așezămîntele democratice, nici pluralismul, nici încrederea europeană. Ca în cunoașterea reflecției clasice, „ideile coexistă armonios” în lumea lor, pe cînd „în spațiul lucrurilor se ciocnesc cu asprime”. Realitatea imediată separă pe idealisti de pragmatici aflați la putere. Limbajul lor e aproape identic, atitudinile politice însă diferă pînă la contestația mutuală cea mai vehementă. Chestiunea integrării e una din temele predilecte ale discordiei. Toată lumea o percepe ca pe o soluție benefică, pînă și cei care o văd extinsă și peste fosta Uniune Sovietică. Însă noțiunea de Europă diferă la unii și la alții, după cum și de la o țară la alta, de la o zonă la alta. Pentru mulți Europa continuă să fie o realitate nesigură, un vis, o utopie intelectuală sau politică, nu numai în estul convulsiv al continentului, ci și pe linia atlantică. S-a și pus sub acest unghi întrebarea: „Nu cumva, în prezent, estul european este chiar mai european decît Occidentul?”

Aparențele pot înșela. Cu toate deosebirile de sistem, lumea a cunoscut un proces continuu de uniformizare, pe diverse planuri. Cu atât mai mult ea parcursă acum un asemenea traseu, în forme ce nu pot bucura, desigur, pe toți. Dacă nu e perfect identică pretutindeni, ea devine oricum din ce în ce mai anonimă sub presiunea integrărilor de tot felul. Comerțul, reclama, divertismentul contribuie din plin la aceasta. Globalizarea lumii, în expresia lui Brudel, e o realitate. Ne poate bucura sau nu, dar ea există, în pofida opozițiilor și incriminărilor de tot felul. Pe acest temei, strategia recomandată de N. Titulescu („De la național, prin regional, spre universal”) poate fi încă o sursă de reflecții utile.

100.2 FM
Radio 1
BUCUREȘTI

100.2 FM
Radio 1
BUCUREȘTI

MARIO VARGAS LLOSA

Jocul cu focul

Torționarii mărturisesc

Jocul provocat în Argentina de mărturiile despre crimele și torturile comise de dictatura militară – inaugurată în 1976 de lovitură de stat a generalului Videla, ea a luat sfârșit în 1983 cu alegerea lui Alfonsín – ar putea fi dintre cele mai salutare pentru viitorul democrației, atât în această țară, cât și în întreaga Americă Latină. Dar numai dacă-i elucidăm toți factorii și dacă societatea în ansamblu și-a trage din această dezbatere concluziile care se impun. Părerea mea este că nimic din toate acestea nu se va întâmpla.

Dacă anvergura ororilor represive nu era un secret pentru nimeni, ceea ce a declanșat scandalul – aștit de campania electorală – sînt precizările cumplite făcute de militarii care „s-au căit” privitoare la sadismul cu care această represiune s-a abătut asupra victimelor, și mai ales faptul că autorii acestor revelații au fost torționarii în persoană. Avem acum toate dovezile. Adevărul nu mai poate fi pus în chestiune sau minimalizat, pentru că limbile care se dezleagă spre a-l face public sînt tocmai cele ale persoanelor care au aplicat curentul electric, au lăsat clinii dresați să castrateze cu dinții pe prizonieri sau i-au împins pe aceștia din urmă, goi și aneșteziati, din elicoptere în mare.

Toate acestea sînt, desigur, niște lucruri atroce și dezgustătoare pentru orice conștiință morală medie, după cum este perfect legitimă indignarea catolicilor atunci cînd se simt trădați de Biserica lor, aflînd că ofițerii sau recruții însărcinați să-l arunce pe prizonierii politici de viu în ocean primeau, ca să nu aibă mai apoi remușcări, sprijinul spiritual al preoților din armată. (Existau medici și psihologi care aveau această sarcină, spre a evita astfel ca demoralizarea să se răspîndească printre membrii corpurilor specializate în lupta antiteroristă.)

Treizeci de milioane de victime

Fără ca asta să-mi scadă dezgustul pe care mi-l inspiră această barbarie, trebuie să mărturisesc că am urmărit cu o neliniște crescîndă dezbaterea argentiniană în jurul întrebării dacă aceste noi elemente de apreciere justificau ridicarea amnistiei din 28 decembrie 1990, re deschiderea proceselor și trimiterea în închisoare a unui număr cît mai mare de complici – civili sau militari – la torturarea, asasinarea și dispariția a treizeci de milioane de victime ale dictaturii conduse de Videla, Viola și Galtieri. Ar fi, desigur, extraordinar dacă toți responsabilii acestor cruzimi nemăiîntîlnite ar fi judecați și sancționați. Este totuși un lucru imposibil, fiindcă această responsabilitate depășește cu mult sfera militară și implică un larg spectru al societății argentinene, inclusiv o bună parte a celor care astăzi

tipă ca din gură de șarpe, condamnînd retroactiv o violență pe care au aștit-o și ei, într-un fel sau altul. Înlocuirea unui guvern democratic cu un regim dictatorial deschide (...) porțile și ferestrele unei dezlănțuirii imprevizibile de violență, sub toate formele sale (...). Impactul acestei violențe implicite într-un regim care se bazează pe forța brută depinde, bineînțeles, de factori care variază de la o țară la alta, de la o epocă la alta; dar este o lege care nu suferă excepție – mai ales în America Latină –, faptul că orice dictatură, fie ea cea mai „benignă”, lasă întotdeauna în urmă sa o sinistră dîră de sînge și de moarte și o lungă listă de violări ale drepturilor omului.

Iată de ce (...) revelațiile ofițerilor Adolfo Scilingo și Hector Vergés, ale jandarmului Federico Talavera și ale sergentului Victor Ibañez (...) nu trebuie nicicum să ne mire, căci a tortura, a asasina, a face să dispară nu constituie oare, dintotdeauna, practica obișnuită a dictaturilor din America Latină și de oriunde altundeva? A variat, desigur, numai tehnologia, cu mult mai avansată în zilele noastre decît în timpurile artizanale în care Trujillo își arunca adversarii la rechinii dintr-un avion, ci din virful unei modeste fazele a capitalei dominicane. Noi, latino-americanii, cunoaștem toate acestea pe de rost și, din acest motiv, cei care tac sau aplaudă cînd un regim democratic este distrus de tancuri știu foarte bine ce proiect de viață pentru comunitate aduce ele în șenilele lor. Mai trebuie să amintesc că lovitură de stat împotriva guvernului Isabelitei Peron a fost vesel salutată de o mare parte, poate majoritară, a societății argentinene? Această multitudine de chipuri anonime și bucurioase care au scos un suspin de ușurare la instalarea juntei militare nu e străină de oroarea care-și dezvăluie acum fața abjectă în sinul vieții politice argentinene, con-

stituind în același timp obiectul unei analize publice datorită regimului de libertate și de legalitate pe care-l cunoaște astăzi țara.

Un sistem democratic, chiar corupt și ineficient, e preferabil unei dictaturi militare

Dacă există o oarecare ipocrizie în a o face pe inocentul sau orbul cînd e vorba de ce înseamnă o dictatură, există și o ipocrizie a memoriei scurte, eliminînd din dezbatere un fapt capital: climatul de neliniște și de nepuțință care domnea în Argentina anilor '70 din cauza acțiunii insurrecționale a grupării Montoneros și a Armatei Revoluționare a Poporului (Ejército Revolucionario del Pueblo, ERP). Să nu uităm că acest război s-a declanșat nu împotriva unei dictaturi militare, ci împotriva unui regim civil ieșit din urne și care, în ciuda tuturor defectelor sale – nenumărate, știu asta –, păstra un anume pluralism și lăsa o vastă marșă de acțiune adversarilor săi de dreapta și de stînga, ceea ce înseamnă că ar fi putut fi înlocuit pașnic, prin intermediul procesului electoral.

Sălbăticia unora nu o justifică pe a celorlalți

Fără îndoială, sălbăticia unora nu constituie niciodată o circumstanță atenuantă pentru sălbăticia altora, și nu cred cîtuși de puțin că putem elimina sau diminua responsabilitatea abuzurilor îngrozitoare ale dictaturii prin crimele grupării Montoneros sau ale ERP. În schimb, consider că nu putem disocia ferocitatea represivei dictaturii militare de declarația nesăbuită de „război armat” lansată de aceste mișcări extremiste împotriva unei democrații care, oricît de slabă și de incompetentă ar fi fost, reprezenta totuși cea mai prețioasă formă de apărare a poporului argentinian împotriva violenței. Astfel, toți cei care au contribuit, într-un fel sau altul, la prăbușirea acestui sistem și la înlocuirea sa printr-o juntă militară au aruncat gaz peste focul cumplit care a devastat țara cea mai cultivată, cea mai prosperă și cea mai modernă a Americii Latine, făcînd-o să regreseze spre barbaria politică.

(...) Pesimismul meu este justificat de declarații ca aceea a fostului conducător montonero Jorge Reyna, care, atunci cînd ziaristiții l-au întrebat dacă „regretă” contribuția sa personală la violența anilor '70, a replicat: „Sînt mîndru, dimpotrivă, că am încercat să schimb lumea. Este coloana vertebrală care mă ține în viață după tot ce-am îndurat...”. Iată, cu siguranță, o atitudine coerentă. Dar trebuie atunci să ne mirăm că un general, un colonel sau un căpitan răspunde la aceasta declarînd, în ceea ce-l privește, că este mîndru și a salvat civilizația occidentală și creștină de ofensiva atee și comunistă? Încă o dată, aceasta duce la războiul civil; iar dacă el izbucnește din nou, argentinienii știu deja foarte bine cine va câștiga și care vor fi consecințele.

Astfel, ar face bine, încercînd să-i depășească greșita – care e de înțeles – și spaima, să-i întoarcă privirile spre acele țări care, ca Spania sau Chile, au știut să rupă ciclul infernal și au fost capabile să îngroape trecutul ca să poată construi viitorul. Numai atunci cînd democrația prinde rădăcini și cînd cultura legalității și a libertății impregnează întreaga viață socială o țară este înarmată împotriva unor violențe bestiale ca celea pe care le-a cunoscut Argentina în acei ani, fiind destul de tare ca să-i sancționeze așa cum se cuvine pe cei care amenință statul de drept. Democratizarea instituțiilor în America Latină – îndeosebi aceea a forțelor armate, obișnuită din negura timpurilor să acționeze autoritar – este un proces lent și delicat de care depinde în mare parte viitorul libertății pe continent. Exemplul a ceea ce s-a petrecut în Peru, cu o democrație pe care peruvienii au deturnat-o – din cauza violenței grupurilor extremiste și a orbirii și demagogiei anumitor forțe politice – și au lăsat-o să cadă ca un fruct copt în brațele puterii personale și militare, ar trebui să deschidă ochii imprudentilor justițiarilor care, în Argentina, profită de această dezbatere despre represiunea anilor '70 ca să-și ia revanșa, răzbuinind vechi afurțuri sau continuînd prin alte mijloace războiul demențial pe care l-au declanșat și l-au pierdut.

Traducere de MONA ANTOHI
(După „Le Monde”, 18 mai 1995)

Precizăm cititorilor noștri că textul „Procesul regimului Menguistu Hailé Mariam: 17 ani de dictatură”, apărut în nr. 23/7-13.06.1995, pag. 10, a fost tradus după „Horizons”, 13.05.1995.

MARTI 13 Iunie

• Deputații adoptă o declarație privind integrarea europeană

Cu 149 voturi pentru și 59 de abțineri, plenul Camerei Deputaților a adoptat o declarație privind opțiunea fundamentală a României de integrare în structurile euro-atlantice. Declarația a fost adoptată după ce Camerele au respins o moțiune simplă a Opoziției ce avea aceeași temă.

• Legea accelerării privatizării - declarată constituțională

Plenul Curții Constituționale a respins obiecțiile de neconstituționalitate privind Legea pentru accelerarea privatizării. După ce Legea a fost adoptată și de Senat, în mai a.c., Opoziția a contestat-o la Curtea Constituțională - atât în ceea ce privește modul de votare, cit și în conținut.

• Noi negocieri sindicale-arcul guvernamental
La negocierile dintre sindicate și partidele din coaliția guvernamentală s-a stabilit ca, până la sfârșitul anului în curs, veniturile medii reale ale salariaților să crească cu 8,5% până la 10% față de veniturile medii reale din 1994. În schimb, sindicatele vor renunța la revendicările politice.

MIERCURI 14 Iunie

• Miting CDR pentru comemorarea mineriei
În organizarea Convenției Democratice, peste 10.000 de bucureșteni au participat la un miting de comemorare a evenimentelor din 13-15 iunie 1990. Au fost scandate lozinci antiguvernamentale și antiprezidențiale. Participanții la miting au adoptat o rezoluție intitulată „Șapte soluții pentru România”.

• Senatul a adoptat Legea învățământului
Cu 94 de voturi pentru, 2 împotriva și 8 abțineri, Senatul a adoptat proiectul Legii învățământului. Deoarece nici unul dintre amendamentele propuse de UDMR nu a fost luat în considerare, această formațiune politică s-a retras de la lucrări și de la votul final. UDMR a anunțat că va sesiza Curtea Constituțională în legătură cu acest act normativ, care nu respectă drepturile minorităților.

JOI 15 Iunie

• Miting al sindicatelor
Aproape 10.000 de sindicaliști au participat la un miting organizat în București de CNSLR-Frăția, BNS și Cartel „Alfa”. Cifra, mult mai mică de participanți decât estimările inițiale, a fost motivată prin „trădarea” unora dintre liderii sindicali. Mitinguri de mici dimensiuni au avut loc și la Deva și Constanța. Sindicaliștii solicită, printre altele, abrogarea Ordonanței 1/1995 și creșterea salariilor reale cu 10% față de 1994.

• Conferință telefonică Iliescu-Horn
Primul-ministru al Ungariei, Gyula Horn, a avut o conversație telefonică cu președintele Ion Iliescu, cărui i-a solicitat să-și folosească prerogativele pentru a face să fie luate în considerare și punctele de vedere ale UDMR în privința Legii învățământului. Iliescu a precizat că procesul elaborării legii nu este încă încheiat, dar, oricum, nu poate să intervină în raporturile dintre cele două Camere ale Parlamentului.

• Conferințe de presă ale partidelor
Preconizată alianță a partidelor de opoziție din afara CDR a fost prezentată de liderul PD (PSN) Bogdan Nicolae-Duvăz ca o alianță electorală de centru, „care să ofere o soluție credibilă de guvernare și să exprime o detașare clară de extreme”.
Președintele PAC, Nicolae Manolescu, a apreciat că Legea învățământului adoptată de Senat are un

fond rezidual specific învățământului comunist: „Carența majoră este una de concepție, învățământul fiind considerat un sistem de educație și nu unul de instruire”.

• Ambasadorul SUA - împotriva autonomiei pe criteriul etnic

Afiat în vizită la Cluj, ambasadorul SUA în București, Alfred Moses, a declarat că în România nu există discriminare a minorității etnice. „Noi nu sprijinim drepturile colective și autonomia pe criterii etnice. Acest lucru îl spunem și românilor, și maghiarilor”, a mai declarat Moses.

VINERI 16 Iunie

• Dispute asupra Legii învățământului
Peter Buchwald, senator UDMR, a declarat la Cluj că partidul minorității maghiare din România va recurge la metoda neapunerii civice și la mitinguri de protest dacă Legea învățământului va fi aprobată în actuala formă. Și președintele Forumului Democrat German consideră inacceptabilă actuala lege.

Președintele PUNR, Gheorghe Funar, a propus adoptarea Legii învățământului prin referendum, deoarece în actuala formă conține prevederi „care conțin discriminări și privilegii etnice”.

• Opoziția extra-CDR cere reabilitarea primarilor demisi

PAC, PD, PSDR și PL '93 solicită Guvernului repunerea imediată în drepturi a primarilor și consilierilor locali care au fost suspendați în mod abuziv și respectarea de către reprezentanții Executivului a procedurilor legate de suspendarea sau destituirea aleșilor locali.

• Mitingul sindical a luat sfârșit
Mitingul organizat de cele trei mari centrale sindicale, „Alfa”, BNS și CNSLR-Frăția, a fost suspendat, practic, din lipsă de combatanți. Printr-un comunicat oficial, eșecul acțiunii a fost pus pe seama „campaniei de dezinformări, intimidări și promisiuni făcute, atât întreprinderilor cit și unor lideri de sindicat, de virfuri ale puterii executive și politice”.

• Patronul Caritas a fost condamnat
Ioan Stoica, fostul patron al circuitului de intrajutorare Caritas, a fost condamnat de Tribunalul Județean Cluj la șase ani închisoare pentru infracțiunea de gestiune frauduloasă, bancrută frauduloasă, fals intelectual și uz de fals.

SÂMBĂTĂ 17 Iunie

• Primul Congres al PS
Plenul primului Congres al Partidului Socialist l-a desemnat în unanimitate ca președinte pe Tudor Mehora. Raportându-se la celelalte partide de stînga (PDSR și PSM, indeusebi), PS se autodefineste ca promotorul unui socialism modern, care urmărește instituirea statului social de drept, a solidarității și justiției sociale, ca și a economiei de piață. Utilizînd un limbaj dominat de note naționaliste și sintagme ale „limbii de lemn”, PS nu a reușit să explice dacă va sprijini sau nu actualul arc guvernamental.

LUNI 19 Iunie

• Bogdan Hossu dă în judecată Guvernul
Liderul CNS-Cartel „Alfa”, Bogdan Hossu, a intentat o plîngere penală împotriva membrilor Guvernului, prin care solicită trimiterea acestora în judecată pentru săvîrșirea infracțiunii de calomnie. Hossu cere 330 milioane lei despăgubiri, „reprezentînd echivalentul pe zece ani al diferenței dintre salariul pe care făptuitorii afirmă că îl am și salariul meu legal”.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

CORESPONDENȚĂ
DIN BUDAPESTA
DE LA MIHAI POPA

(Urmare din pagina 16)

Europel, ar putea fi interpretată drept răsturnarea unui statu-quo internațional ori avînd tendințe separatiste față de România”.

• Săptămîna politică internă a cunoscut, în capitala maghiară, ratificarea de către Parlamentul de la Budapesta a Tratatului de bază ungaro-șlovac.

• Sosit din Statele Unite, unde a efectuat o vizită de 8 zile, primul-ministru Horn a fost nevoit să îl aperc pe ministrul său de Finanțe, Lajos Bokros, de furia Opoziției, care nu vede cu ochi buni cele 16 milioane de forinți cu care fostul director al lui Budapest Bank a fost „recompensat” în urma lichidării financiare din funcția amintită. Nu sînt prea îndepărtate zilele cînd primul-ministru Gyula Horn dezavua sumele uriașe (model german!) acordate foștilor demnitari ai cabinetului Antall-Boross drept lichidare financiară!

Luni 19 iunie Parlamentul de la Budapesta l-a ales pe ARPAD GONCZ președinte al Ungariei pentru al doilea mandat consecutiv. ARPAD GONCZ s-a născut în Budapesta, la 10 februarie 1922.

Scritor și traducător; operele sale sînt traduse în mai multe limbi de circulație internațională.

În anul 1958 este unul dintre acuzați în procesul politic intentat împotriva lui Istvan Bibó (ministru în cabinetul l. Imre Nagy), fiind condamnat pe viață. Este amnistiat în anul 1963, desfășurînd pînă în anul 1989 diverse munci de traducător la instituții și ministere ale statului.

Între 1989-1990 este președinte al Uniunii Scriitorilor.

Cariera sa politică a început în anii rezistenței împotriva hitlerismului, din 1945 fiind membru al Partidului Micilor Proprietari Independenți pînă în anul 1948.

După căderea regimului comunist este membru al Alianței Liberale - SZD -, fiind ales la 3 august 1990 președinte al Republicii Ungaria.

După alegerea sa în această funcție, Arpad Goncez și-a dat demisia din Partidul Alianței Liberale, actuala sa candidatură fiind sprijinită de partidele din coaliția guvernamentală.

EDITURA HUMANITAS

Alex Mihai
STOENESCU
Patimile Sfintului
Tomaso d'Aquino

„Lucrul care mi se pare că împinge volumul lui Alex Mihai Stoienescu spre capodoperă este proporția dintre forța vertiginosă a cuvîntului și parabola modernă a puterii pe care ea vine să o susțină: puterea pe care o capătă *ideea* atunci cînd devine *sistem*, cînd reușește să cuprindă și să strîngă în chinga ei simțurile și mintea omenirii.”

GABRIEL LIICEANU

Nae IONESCU
Curs de metafizică

„Filozofia sau filozofarea este un act de viață, un act de trăire. Ei bine, adevărul acesta nu vor să-l spună în genere filozofii... aceasta înseamnă filozofia - a deforma realitatea sensibilă și a încerca s-o pui de acord cu tine însuși, a-ți proiecta structura ta spirituală asupra întregului cosmos.”

AUTORUL

NAE
IONESCU
CURS
DE
METAFIZICĂ

Adevărul literar
și artistic, nr. 274

- Documente: Evacuarea Basarabiei, 1940
- Un handicap: tănuirea „trecutului negru”
- „Oriunde aș lucra, eu sînt din Est!” susține peste tot rezizorul Mihai Mănuțiu
- O nouă reformă bate la ușă: „Increștinarea” poeziei
- Shell mai bun - Nic. Iliescu
- Onorabili agenți ai Majestății Sale
- O carte scandaluoasă despre Președintele Mao
- În curînd în „Adevărul literar și artistic”: Pagini inedite din „Jurnalul” Marianei Sora

